

Τι κάναμε το '91

Είναι επιτακτική ανάγκη, με το έμπα του '92, να στραφούμε πίσω, να δούμε τι κάναμε και τι αφήσαμε. Μια αυτοκριτική για τις ικανότητές μας, τις δυνατότητές μας, τις παραλήψεις μας και τα λάθη μας. Έτσι θα σχεδιάσουμε την πορεία μας για το '92 και ζητάμε κι απ' τους αναγνώστες την κριτική τους. Δεν ζητάμε λιβανωτό, ζητάμε σκληρή κριτική, επισήμανση των λαθών και των παραλείψεων και εν πάσει περιπτώσει διάλογο.

Η ΙΛΕΖ κινείται σήμερα προς δύο στόχους α) περιοδικό και β) άγαλμα. Παράλληλα κι εφόσον το επιτρέπουν οι συνθήκες —κυρίως οικονομικές— ασχολείται και μ' άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως τα «συμπόσια λόγου», που διοργανώθηκαν στο παρελθόν και διάφορες εκδόσεις.

Α) Το περιοδικό «Το Ζαγόρι μας» συνεχίζει την πορεία του και μπαίνει στο 15ο έτος της κυκλοφορίας του. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι η ύλη. Δεν έχουμε αρκετή ύλη και κυρίως ύλη σε έκταση και βάθος. Στο φύλλο του Γενάρη του '91 ζητήσαμε από τους αναγνώστες μας να γίνουν συνεργάτες κι ανταποκριτές, αλλά με λύπη μας δεν είδαμε προθυμία. Να μας φέρνουν πληροφορίες για τα κοινωνικά και μακροσκελείς νεκρολογίες δεν είναι αρκετό. Στείλτε μας μια ιστοριούλα παλιά, όπως σας την διηγήθηκαν οι παλιότεροι. Μπορεί το θέμα νάναι κοινωνικό, εθμικό, ιστορικό, παραδοσιακό κλπ. Στείλτε μας ένα σχόλιο για κάποιο πρόβλημα του χωριού σας ή της ευρύτερης περιοχής, αλλά και την πρότασή σας. Γράψτε μας κάτι για τους Ζαγορίσιους απανταχού της γης. Ζαγόρι δεν είναι μόνο τα χωριά, που κλείνονται από βουνά και ποτάμια. Ζαγόρι είμαστε κι εμείς που ζούμε στα Γιάννινα ή στην Αθήνα ή αλλού, δηλαδή ο κόσμος του.

Είμαστε αποδέκτες πολλών φιέτρων σχετικά με το περιεχόμενο του περιοδικού. Σ' ορισμένους δεν αρέσει το γλωσσάρι, σ' ορισμένους τα ιστορικά θέματα, σ' άλλους άλλα δημοσιεύματα. Πρέπει να αντιληφθούμε όλοι ποιά είναι το αναγνωστικό κοινό του περιοδικού. Μας διαβάζουν στο χωριό και στην πόλη άνθρωποι με γνώ-

σεις από Δημοτικό μέχρι Πανεπιστήμιο. Πέρα λοιπόν από τη σχέση απλός αναγνώστης-καταρτισμένος αναγνώστης, απομένει η ποσότητα της ύλης, ώστε να μπορούμε να επιλέγουμε. Φίλοι αναγνώστες γράψτε μας κάτι, κάτι για το χωριό σας και τους ανθρώπους του κάτι από τα παλιά, κάποιο πρόβλημα σημερινό. Δυστυχώς οι κοινότητες και οι σύλλογοι των χωριών δεν βοηθούν. Εκφράζουμε μεγάλο παράπονο. Θα πουν ορισμένοι ότι σας γράψαμε και δεν το δημοσιεύσατε. Ε! θα πρέπει να καταλάβουν ότι είναι και πράγματα μη δημοσιεύσιμα. Εκείνο που μπορούμε να δηλώσουμε σήμερα, είναι ότι θα συνεχίσουμε την έκδοση του περιοδικού με την ύλη που έρχεται και θα ψάχνουμε για κάτι καινούργιο. Δεν σκοπεύουμε να καταντήσει το περιοδικό δελτίο ειδήσεων, ούτε ληξιαρχείο.

Β) Για το θέμα του αγάλματος σας ενημερώσαμε στο προηγούμενο φύλλο και θα δημοσιεύσουμε και τον απολογισμό - ισολογισμό του λογαριασμού αυτού. Είναι πρόβλημα καθαρά οικονομικό και βρεθήκαμε σε δύσκολη εποχή. Ούτε το κράτος, ούτε άλλοι φορείς μπορούν να μας βοηθήσουν. Όταν αποφασίστηκε η κατασκευή του αγάλματος οι συνθήκες και οι προοπτικές ήταν ευνοϊκότερες σε σχέση με το σήμερα. Η απόφασή μας είναι να συνεχίσουμε και πε-

ριμένουμε προσφορές από τα χωριά. Αναζητούμε ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής. Οπωσδήποτε θα χρεωθούμε, ώστε να στηθεί το άγαλμα. Πιστεύουμε ότι κάθε Ζαγορίσιος θεωρεί το Ηρώο της Ζαγορίας Γυναίκας ένα σύμβολο, μια ιδέα, κάτι δικό του. Είναι μία προσπάθεια που θα έχουν όλοι συμμετοχή. Η παράσταση της Ζαγορίας Γυναίκας είναι παρμένη από τον πόλεμο του '40, αλλά εκφράζει την Ζαγορία μάνα, αδερφή, κόρη και γυναίκα στο πέρασμα των χρόνων και στο μέλλον που έρχεται. Δεν θέλω να μπω σε ιστορικά ή εθνικά θέματα, ούτε να τονίσω την περηφάνια των Ζαγορίσιων. Διαπιστώνω και διατυπώνω έτσι απλά ότι όλοι οι Ζαγορίσιοι θέλουν να στηθεί το Ηρώο της Ζαγορίας Γυναίκας.

Γ) Ολοκληρώθηκε η βελτιωμένη και επαυξημένη δεύτερη έκδοση του καταλόγου των Ζαγορίσιων συγγραφέων. Αντίτυπα βρίσκονται στα γραφεία μας για όποιον θέλει ν' αγοράσει. Εξάλλου συχνά δημοσιεύουμε στο περιοδικό κατάλογο με εκδόσεις της ΙΛΕΖ και του ΚΕΖ, που βρίσκονται για πώληση στα γραφεία μας.

Στο τυπογραφείο βρίσκεται η ύλη από το δεύτερο συμπόσιο λόγου για το Ζαγόρι και πράγματι άρχισε η εκτύπωσή του. Θάλεγε κανείς γιατί δεν κάνατε τίποτε άλλο. Εδώ πρέπει να ομολογήσουμε ότι

δεν υπάρχουν οικονομικά μέσα για άλλες εκδόσεις. Δεν μπορούμε να στερήσουμε από τους αναγνώστες το περιοδικό, ούτε να χρεωθούμε. Κάθε φύλλο του περιοδικού δεκαεξασέλιδο ξεπερνά τις 200.000 χιλιάδες και δεν έχουμε περιθώρια για ξανοίγματα. Η αύξηση της δαπάνης εκτύπωσης κάθε φύλλου μας οδήγησε και την αύξηση της συνδρομής στο ποσό των δύο χιλιάδων δραχμών το χρόνο. Πρέπει όμως να πούμε και την σκληρή αλήθεια, ότι υπάρχουν συνδρομητές που οφείλουν προηγούμενες χρονιές, αλλά εμείς δεν σταματήσαμε την αποστολή του περιοδικού. Κάντε έναν υπολογισμό και πείτε μας γιατί έχουμε μόνο 1.300 συνδρομητές! Είναι ακριβό το περιοδικό με 2.000 δραχ. το χρόνο! Έγινε μια προσπάθεια το 1991 με εισπράκτορα

—που αμείφθηκε με ποσοστό— και μαζεύτηκαν μερικά χρήματα. Όμως ορισμένοι «Ζαγορίσιοι» παραξηγήθηκαν και διαγράφηκαν από συνδρομητές.

Δεν κρατάμε κακία σε κανένα. Έχουμε ηθική υποχρέωση να διαχειριστούμε σωστά τα χρήματά σας. Η εργασία μας προσφέρεται εθελοντικά. Ελάτε να δείτε τους λογαριασμούς μας κι ακόμα να δείτε πως βγαίνει το περιοδικό. Ζητάμε κι άλλους εθελοντές και συνεργάτες.

Θα μου πείτε ότι όλα αυτά που γράφω δεν θα τα διαβάσουν οι τρίτοι. Μα εδώ είναι το κουμπί. Εάν αγαπάτε το περιοδικό, πείσατε κανέναν να γραφτεί συνδρομητής; Ξέρετε πόσα φύλλα του περιοδικού διαβάζονται στο χωριό σας; Οι ξενιτεμένοι συγγενείς και φίλοι σας παίρνουν το περιοδικό; Βοηθείστε μας λοιπόν!

Αγαπητοί Ζαγορίσιοι, ίσως κάπου είμαι σκληρός, ίσως να υπερβάλλω. Πιστεύω να νιώθετε και σεις την ίδια αγάπη για το Ζαγόρι και να με συγχωρήσετε. Εγώ βλέπω το Ζαγόρι, χρόνια τώρα, να κυλάει σ' έναν κατήφορο χωρίς σταματημό.

Αγαπητοί αναγνώστες, Ας είναι καλύτερο το 1992 για σας, τις οικογένειές σας και τον κόσμο του Ζαγορίου μας. Πρώτα νάχουμε υγεία κι ύστερα κουράγιο για το δύσκολο μέλλον.

Απόστολος Ντιναλέξης

Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ, Κόλμηση Θεοτόκου (16ος αι.)
Φωτογραφία Κίμωνα Κυριαζή

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ - ΓΡΕΒΕΝΙΤΙ (Ένα ντοκουμέντο)

Το κείμενο τούτο είναι τμήμα από την έκθεση Α. Καθάρου, Γενικού Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης, που τον είχε στείλει το Υπουργείο Παιδείας στα Ζαγόρια, αμέσως μετά την απελευθέρωση του 1913, ειδικά για να μελετήσει την κατάσταση της εκπαίδευσης.

Αντίγραφο της έκθεσης αυτής βρέθηκε στο αρχείο του αξιωματικού Γυμνασιάρχου Χρ. Σούλη με τη φροντίδα του κ. Σπύρου Εργολάβου.

Γενικά η έκθεση αυτή αποτελεί ύμνο για το Ζαγόρι και τον πολιτισμό του.

1. Γρεβενίτι

Α' Ονομασία: Η ονομασία αυτή είναι γενική κτητική κυρίου ονόματος, διότι κατά τινα παράδοσις Γρεβενίτης τις (κάτοικος των Γρεβενών ή της Γρεβενίτης) ήλθε και κατοίκησε πρώτος ενταύθα. Το χωρίον τούτο είναι παλαιότερον των 300 ετών, ιδρυθέν ενταύθα υπό των χάριν του υγιεινού κλίματος και των αφθόνων υδάτων ενταύθα μετωικησάντων εκ του κατωτέρω (Δ) κειμένου τότε νοσηρού χωρίου Καλωτά, ου τα ερείπια σώζονται έτι και σήμερα.

Β' Γεωγραφική εξέτασις: Το Γρεβενίτι κείται Β.Α. των Ιωαννίνων και Ν.Α. την ιδίαν του τμήματος πρωτεύουσας Τραπεζοπόρου και είναι χωρίον ορεινόν δυτικόν, επί καταφύτου και ευδρόου ρωμαντικής κοιλάδος, παρά τους πρόποδας δασώδους βουνού της Πίνδου, καλουμένου Τούφα, έχει κλίμα ευκρατές και υγιεινόν, έδαφος ομαλόν και εύφορον και παράγει δημητριακούς καρπούς, κτηνοτροφικά προϊόντα και οίνον αφθονον και εκλεκτόν, εξαγόμενον εις Ιωάννινα και άλλας της Ηπείρου.

Γ' Εθνολογική εξέτασις: Άπαντες ενταύθα είναι Έλληνες χριστιανοί ορθόδοξοι μάλιστα αείποτε αποτελούντες ομόδοξον κοινότητα, ανήκοντες εις 1.250 περίπου και ομιλούντι δυο γλώσσας, την Ελληνικήν και Κοντισοβλαχικήν και εν μιν τη οικογενεία ομιλούνται αμφοτέρω, επικρατούσης μάλλον της Κοντισοβλαχικής, θεωρουμένης ως μητρικής γλώσσας, έν δε τη αγορά επικρατεί η Ελληνική διακρινομένη μάλιστα διά το καθαρόν της προφοράς και το καλλίφωνον.

Δ' Κοινωνιολογική εξέτασις: Ήτε πνευματική και κοινωνική ανάπτυξις ενταύθα είναι καλὰ πάντες σχεδόν, άνδρες και γυναίκες, είναι εγγράμματοι και φίλοι των γραμμάτων και του Σχολείου έχουσαι έθιμα γνήσια ελληνικά, συμπεριφοράν και περιβολήν καλήν και είναι ικανώς ευπρόσωποι, φιλόκαλοι και φιλότιμοι. Καταγίνονται εις την γεωργίαν και κτηνοτροφίαν, αποδημούν οι πλείστοι (90%) εις Μ. Ασίαν, Αμερικήν και Ρουμανίαν και είναι οι πλείστοι έμποροι, πλην ολιγίστων, ολίγες πένονται.

Ε' Εκπαιδευτική εξέτασις: Ενταύθα λειτουργούσι:

Ι. Έν πλήρες Ελληνικόν Σχολείον αρρένων, έχον 3 τάξεις και εγγεγραμμένους μαθητάς 15 (άλλοτε μέχρις 25) εν συνόλω, ήτοι εν τη Α' τάξει 7, β' 5 και Γ' 3, φοιτήσαντας πάντας Διδάσκαλος είναι εις, ο φώτιος Τζιμογιάννης εκ Πρωτόπατσιας των Κουρηνών, ετών 25, έγγαμος άτεκνος, έχων απολυτήριον της Ζωσιμαίας Σχολής των Ιωαννίνων, έτη υπηρεσίας εν διαφόροις της Ηπείρου χωρίοις 3 και ετήσιον μισθόν 40 εικοσόφραγκα.

Είναι ικανός, ευπαρουσίαστος, εργατικός και ευθέτοδος απολαύων της εκτιμήσεως της Κοινωνίας. Το διδασκλήριον του Σχολείου ήτο κοινοτικόν επαρκές, αλλ' επιρρολήθη πρός ανοικοδόμησιν απαιτούνται περί τας 6-8 χιλ. δραχμών, πολλά δε δύναται να προσφέρει η Κοινότης. Ουδέν σχολικόν έπιπλον ή όργανον διεσάθη. Πόροι του Σχολείου είναι οι τόκοι 50 χιλ. δραχμών κατατεθειμένων εν τη Εθνική Τράπεζα υπό της Φιλελευθερικής αδελφότητος Γρεβενίτη, διοικουμένης υπό των Εφόρων των Σχολείων και σκοπούσης κυρίως την εύρεσιν σχολικών πόρων. Ο πόρος ούτος είναι πάγιον και θα αυξηθή έτι μάλλον, κεφαλαιοποιουμένων των κατά καιρούς περισευμάτων. Τα τυχόν επί πλέον σχολικά έξοδα προσφέρει η Κοινότης είτε του Κοινοτικού είτε εκ του Εκκλησιαστικού ταμείου είτε και δια συνεισφοράν. Ετήσιος προϋπολογισμός του Σχολείου είναι: 45 εικοσόφραγκα, ήτοι ο μισθός του διδασκάλου και 5 εικοσόφραγκα πρός αγοράν ολίγων βιβλίων και γραφικής ύλης των μαθητών. Το εισόδημα τούτο είναι πάγιον και ασφαλές, οι δε πόροι της Κοινότητος είναι:

Ι) ενοίκια 1 χανίου δρχμ. 386 και 2) ενοίκια ενός μύλου δρχμ. 318 Το σχολείον ελειτούργησεν από 15 7βρίου εως 1ης 8βρίου και από 1ης Απριλίου μέχρι σήμερον εν τω διδασκλήριω του Παρθεναγωγείου ο μισθός επιληρώθη κατά τα 2/3 μόνον εγένοντο εξετάσεις και επιθεώρησις ομού και οι μαθηταί απήντησαν καλώς σχετικώς.

ΙΙ) Έν δημοτικόν σχολείον αρρένων έχον 4 τάξεις και εγγεγραμμένους μαθητάς 35 ήτοι Α' 7, Β' 14,

Γ' 7, Δ' 7, φοιτήσαντας πάντας πλην 2 της τετάρτης τάξεως. Διδάσκαλος είναι εις ο Δημήτριος Μπαρέλλας εκ Πρωτόπατσια των Κουρηνών, ετών 32, έγγαμος έχων 2 τέκνα, απολυτήριον του γυμνασίου Ζακύνθου, έτη υπηρεσίας εν διαφόροις της Ηπείρου χωρίοις τρία και ετήσιον μισθόν 35 εικοσόφραγκα. Είναι επιμελής, τακτικός αξιοπρεπής και ικανώς ευθέτοδος. Διδασκλήριον του σχολείου τούτου ήτο ήμισυ του πυρποληθέντος Ελληνικού Σχολείου. Τα έπιπλα κ.λ.π. επιρρολήθησαν. Πόροι και τούτου είναι οίκοι και οι του Έλληνικού Σχολείου προϋπολογισμός δε 40 εικοσόφραγκα. ήτοι ο μισθός του διδασκάλου και 5 εικοσόφραγκα πρός αγοράν ολίγων βιβλίων και γραφικής ύλης των μαθητών. Ελειτούργησε και τούτο όσον όπου και όπως και το Ελληνικόν. Ο μισθός του διδασκάλου επιληρώθη μόνον κατά τα 2/3. Εγένοντο εξετάσεις και επιθεωρήσις ομού και αι μαθηταί απήντησαν σχετικώς καλώς.

ΙΙΙ) Έν Παρθεναγωγείον, έχον 4 τάξεις και μαθητριάς 22 (άλλοτε περισσότερας) ήτοι Α' 8, Β' 6, Γ' 4 και Δ' 4. Εφοίτησαν πάσαι μόνον περί τας 10 ημέρας κατά 7βριον. Διδασκάλισσα είναι μία η Ευθαλία Μπουτύντα εξ Ιωαννίνων, ετών 16 άγαμος, έχουσα ενδεικτικόν της τάξεως του εν Ιωαννίνους Α' Ελισαβετίου Παρθεναγωγείου, έτη υπηρεσίας εν και ετήσιον μισθόν 22 εικοσόφραγκα. Δεν επεθεώρησα το Παρθεναγωγείον, διότι η διδασκάλισσα απελοούσα από της ενάρξεως του πολέμου δεν επανήλθε πλέον. Οι κάτοικοι και δη οι έφοροι μοι διετύπωσαν παράπονα κατά της διαγωγής αυτής κατά την άφιξιν των ανταρτών. Το διδασκλήριον του Παρθεναγωγείου είναι κοινοτικόν, προελθόν εκ δωρεάς του Ευσταθίου Κοτούλα επαρκές και εν καλή καταστάσει! Έχει τα αναγκαία έπιπλα και σκεύη, στερείται όμως διδασκλικών οργάνων και βιβλιοθήκης. Πόροι του Παρθεναγωγείου είναι οι της Φιλελευθερικής αδελφότητος, ως και των Αρρεναγωγείων. Ετήσιος προϋπολογισμός αυτού 25 εικοσόφραγκα, ήτοι ο μισθός της διδασκάλισσας και 3 εικοσόφραγκα δι' οδοιπορικά, ολίγα βιβλία και γραφικήν ύλην των μαθητριών. Ούτε ελλείματα ούτε πλεονάσματα υπάρχουν. Τα εισοδήματα είναι πάγια (Ιδ. Αρρεναγ.) Ουδόλας σχεδόν ελειτούργησε το Παρθεναγωγείο, πλην 10 ημερών εν αρχή της διδασκαλίας μη γενομένης δεκτικής μετά τον πόλεμον υπό των εφόρων, άτε μετ' ανταρτών απελοούσης κ.λ.π. Επιληρώθη ο μισθός μόνον, της πρώτης τριμη-

νίας, το δ' υπόλοιπον αμφοιβήται ένεκα συμπεριφοράς της διδασκαλίας.

ΙV. Έν Νηπιαγωγείον μεικτόν εξ αρρένων και θηλέων έχον νήπια εγγεγραμμένα περί τα 50 (κατά το θέρος ανήκοντες εις 70 αποστέλλομένων και των τριών παιδιών). Διδασκάλισσα είναι και η Ελισαβετ Καζαντζή εξ Ιωαννίνων, ετών 17 άγαμος, έχουσα ενδεικτικόν του δημοτικού του εν Ιωαννίνους Β' Ελισαβετίου Παρθεναγωγείου, έτη υπηρεσίας ολίγα και ετήσιον μισθόν 20 εικοσόφραγκα. Απήλθε και αυτή κατά τον πόλεμον και δεν επανήλθε πλέον. Διδασκλήριον του Νηπιαγωγείου είναι το κάτω πάτωμα του Παρθεναγωγείου, επαρκές και εν καλή καταστάσει, έχον τα αναγκαία έπιπλα και σκεύη. Πόροι αυτού οι και των άλλων Σχολείων. Προϋπολογισμός δε 22 εικοσόφραγκα. Ελειτούργησε και τούτο μόνον 10 ημέρας του 7βρίου επιληρώθη ο μισθός της πρώτης τριμηνίας μόνον, το δ' υπόλοιπον αμφοιβήται της διδασκαλίας ουδόλας επανελθούσης μετά τον πόλεμον, απελοούσης δε μετά της άλλης και μετ' ανταρτών κατά την διαβίβασιν των εφόρων.

Γ' Απόστασις και συγκοινωνία: Το χωρίον απέχει των Ιωαννίνων περί τας 8-9 ώρας και του Τραπεζοπόρου ετέρας τσάπας. Πρός Ιωάννινα αυτού 1/2 ώρα κείται το Δρεσενίκον, πρός Β. 2ώρ. το Φλαμπουράριον και πρός Δ. 2 ώρ. η Δόλια. Η συγκοινωνία εύκολος μόνον μετά του Δρεσενίκου.

Ζ' Γενικά παρατηρήσεις και ληπτέα μέτρα: Το χωρίον τούτο δύναται να γίνη σχολικόν κέντρον πάντων των ειρημένων χωρίων ίσως δε και των Δραγαρίου, Μακρινού και Τσερνέσι 2-3 ώρες απεχόντων. Παρατηρείται ενταύθα τάσις πρός πρόδοον και αποβολή της ξενοφάνου προσφοράς. Αναγκαίον θεωρείται ενταύθα:

1) Να ανεγερθή το πυρποληθέν διδασκλήριον δαπάναις της Κοινότητος συνεπικουρούσης και της Γενικής Διοικήσεως

2) να κατασκευασθή το αναγκαίον υλικόν αυτού και να συμπληρωθώσι τα διδασκτικά όργανα πάντων των Σχολείων,

3) Να διορισθή νηπιαγωγός, εδυνάτον, προς εκρίζωσιν παντός ξενοικού

4) Να αυξηθώσιν οι μισθοί των διδασκλικών προσωπικών εξουρισκομένων και νέων κοινοτικών πόρων και

5) Να διορισθή εις παιδονόμους των κατοίκων πολλούς ήδη νεωτέρους εισαγαγόντων κ.λ.π.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Πολλοί συνδρομητές και φίλοι του περιοδικού μας στέλνουν κείμενα τους για δημοσίευση, τα οποία όμως προηγουμένως είχαν δημοσιευθεί σε άλλα έντυπα ή στον ημερήσιο τύπο. Σ' αυτή την περίπτωση η αναδημοσίευση δεν θάχει καμιά αξία, ούτε ενδιαφέρον, εκτός αν πρόκειται για κάτι πολύ σπουδαίο, οπότε υπόκειται στην κρίση της Συντακτικής Επιτροπής. Βεβαίως αναδημοσιεύουμε παλιά κείμενα, αλλά νομίζουμε ότι έχουν πλέον κάποια ιστορική αξία και πρέπει να γίνουν κτήμα και των νεώτερων Ζαγορίσιων. Θα προτιμούσαμε να είμαστε οι αποκλειστικοί αποδέκτες τέτοιων κειμένων με θέμα Ζαγόριο. Παρακαλούμε τους συνδρομητές και τους αναγνώστες μας να κατανοήσουν αυτή τη θέση μας.

Κάτω από τις σημερινές οικονομικές συνθήκες τα έξοδα της έκδοσης κάθε τεύχους ξεπερνούν το χρηματικό ποσό των (200.000) δραχμών και όπως δήποτε η μέχρι τώρα ετήσια συνδρομή των 1.500 δραχμών δεν επαρκεί.

Για το λόγο αυτό απευθύνουμε παράκληση στους φίλους συμπατριώτες μας, όπως για το 1992 και εφεξής, όταν μας στείλουν τη συνδρομή τους να μην είναι κατώτερη των 2.000 δραχμών. Όσοι ακόμα οφείλουν συνδρομές παρελθόντων ετών ως μας θυμηθούν με τον καινούργιο χρόνο.

Θα μας βοηθήσουν τα μέγιστα να τακτοποιήσουμε τις οικονομικές εκκρεμότητες του περιοδικού μας.

Όσοι από τους συνδρομητές των Αθηνών εξυπηρετούνται, μπορεί να πληρώνουν τη συνδρομή τους στα Γραφεία της Ριζαίου Σχολής, οδός Βασιλ. Σοφίας 24 αποφεύγοντας έτσι περιττές ταλαιπωρίες και ταχυδρομικά έξοδα.

ΤΟ ΔΕΣΙΜΟ ΤΩΝ ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Πολλοί αναγνώστες ρωτούν αν θα βγάλουμε εξώφυλλα για τους τόμους του περιοδικού. Αυτό είχε γίνει παλιά. Όμως εμείς δε το συνεχίσαμε. Νομίζουμε ότι καθένας αναγνώστης πρέπει να έχει την ευχέρεια επιλογής τόσο στην τέχνη του δεσίματος, όσο και στον αριθμό των φύλλων που θα δέσει.

Στο αρχείο μας ακολουθούμε τη σειρά ανά δυο χρόνια, π.χ. 87-88, 89-90. Σημειώνουμε με την ευκαιρία ότι στα γραφεία μας διατίθενται άδεται τόμοι του περιοδικού και μεμονωμένα τεύχη προηγούμενων ετών, για τυχόν συμπλήρωση ελλείψεων.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ-ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1991

ΙΑΕΖ

ΕΣΟΔΑ:

Χρηματικό υπόλοιπο 31-12-1990
Εισφορές υπέρ ανέγερσης Ηρώων
Τόκοι Α' και Β' εξαμήνου

2.386.916
358.000
323.158

ΕΣΟΔΑ:

Απόδοση εισπραχθέντος σε δη. Εφορ.
Νεωτέρων Μνημείων
Καταβολή τελευταίας δόσης κατασκευής
προπλάσματος Ηρώων
Ταχυδρομικά τέλη
Τηλεφωνικά τέλη

500.000
500.000
1.400
8.560

Σύνολο

3.068.074

1.009.960

Ήτοι:

Εσοδα

3.068.074

Έξοδα

1.009.960

Υπόλοιπο

2.058.114

Ιωάννινα 2 Ιανουαρίου 1992

Ο Πρόεδρος

Ο Γεν. Γραμματέας

Ο Ταμίας

ΑΠ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ

ΑΘ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΙΩΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

ΚΥΡΑ - ΠΟΛΥΞΕΝΗ Η ΟΣΙΑ (Διήγημα)

(Από το νέο του βιβλίο «ΕΞΟΔΟΣ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ»)

ΦΡΙΕΟΥ ΤΖΙΟΒΑ

30v

«Όλα είναι μια συνθήχεια», θυμάται που τόλγε συχνά η πεθερά της, μια τώρα δε συμφωνεί. Έξωτερικά είναι ήρεμη, μέσα της χοχιάζει ο καημός για το χωριό. Που την έχανε που την έβρισκες, όλο στο βορνεό μπαλκόνι πετιόνταν τάχα να τινάξει σεντόνια, τάχα ν' αερίσει στρώματα. Πού να τόξερε η κακομοίρα, πού να τόξερε και ο κυρ-Απόστολος, να χαρούν για το γιο τους. Σαράντα χρόνια αργότερα στο ίδιο μπαλκόνι κρέμασαν θυρεό μεγάλης χώρας και ο Κωσταντής ονομάστηκε Πρόξενος... Βούκωναν το μάτι της αντικρύζοντας τις ράχες της Δοβράς και μετά, σα να την κυνηγούσαν σφήκες, βρισκόνταν στο πίσω μέρος του σπιτιού. Άλλη αυλή εκεί, έπιανε το μισό οικόπεδο. Στο λίκνιο της δυο κορομπιές και μερικά σκυλιές που οι κορμοί τους ανέβαιναν κλωθογυριστά. Οι αλύτωναχο ντυμένοι πλούσια με κισσούς και στην κορφή τους φοιλιές πελαργιών. Οι κιλιάδες προτιμούν τα κεραμίδια. Ακόμα υπήρχε από παλιά πηγάδι με στέγη που στηρίζεται σε βαριά πέτρινα κολώνια να λαξευμένα αραβικά γραμμάρια «ρητά από το κορδάνι» της εϊτε ο Γούλας, μα δεν ήξερε να τα εξηγήσει. Πάντως ό,τι και να λένε δεν μπόρασαν να ευλογήσουν το νερό του. Σε όλα τα Γιάννια να ψάξεις δε θα βρεις πιο γλυφό. Όταν το δοκίμασε η κυρα-Πολυξένη το ξέρασε. Αργότερα έκανε και συνθήβισε και μερικά άλλα, αν και αγόραζαν πόσιμο νερό από την ταλίκια του Οβριού. Περνούσε πρώι πρώι στο σοκάκι αφήνοντας στην πόρτα του πελάτι μια ή δυο βαρέλες ανάλογα με την παραγγελία. Τις γιόμισε στη «Ντραμπάτοβα», μια σπηλιά στα ριζά του Μισοκελιού. Πήγαζε από εκεί και τροφοδοτούσε την Παμβώτιδα με χιλιάδες κυβικά, λέγανε πως γι αυτό πληθύναν οι καραβίδες της και γιγάντωναν τα γλίνια, λες και ήταν θεοφάγα των ωκεανών. Όταν τα διαλαλούσαν στη γειτονιά κοιμένα με τοκευτή πάνω σε καρότσι τα θαύμαζε η κυρα-Πολυξένη, διάλεγε και μαγειρεύε μια ψαρόσουπα μούρλια. Μα δε βρέθηκε ποτέ κανένας να της εξηγήσει, μια και δε μολόγησε την απορία της σε κανέναν για να μην εκθειάει και την περιγελούν, πως τόσο βαριά ψάρια δεν πνίγονται! Φυλάγονταν όπως ο διάολος από το θυμάει να μην κάνει καμιά γκάφα.

Κάποτε είδε στον ύπνο της τον Αϊ-Γιώργη. Της φάνηκε κομμάτι παραπονεμένος. Το πρωί, σαν ήρθε ο

υπάλληλος να πάρει τα κλειδιά ν' ανοίξει το μαγαζί, παράγγειλε να της αγοράσει την πιο μεγάλη λαμπάδα που θα βρει στο παζάρι, την είχε ταγμένη.

Καλά πήγε στο σπίτι του Αϊ-Γιώργη, όμως στο γυρισμό μπέρδεψε τα σοκάκια. Ρώτησε δυο τρεις ποιο δρόμο να πάρει για το σπίτι του Κώστογλου. Ποιός είναι αυτός ο Κώστογλου; κανένας δεν τον ήξερε. Ακούμπησε ν' ανασάνει στα κάγκελα αρχοντικού. Κοιτάζοντας αφηρημένα τον κήπο του άνοιξε μπροστά της μια βεντάλια με θαυμαστικά σχήματα. Ήταν η ουρά πουλιού. Τόσο όμορφο δεν είχε ξαναδεί. Σε λίγο κατάλαβε πως δε θαύμαζε μόνη της τα φτερά του πουλιού. Πλάι της τρία παιδικά κεφάλια. «Το παγώνι του κυρ-Ράδου» είπε το ψηλότερο. Φορούσε ναυτικά και καπέλο που έγραφε στο φιλέτο «Ναυκρατούσα». Έπαισε μαζί τους κουβέντα. Ασυλίσθητα γρήγορα αν ξέροντο το σπίτι του Κώστογλου. Δεν τόξεραν. «Το σπίτι του κυρ-Απόστολου, ένα καινούριο», επέμεινε. «Α, του έμπορα;» συνηνοήθηκαν. Μπροστά ο μικρός, πίσω του η κυρα-Πολυξένη και παρασίττω τα δυο μικρότερα αγόρια και κορίτσι πιασμένα από τα χέρια. Δεν πήγαν μακριά. Στριβώντας στο πρώτο σοκάκι φάνηκε το νεοκλασικό να λάμπει πάνω από χαμόσπιτα. Αλλά φρουσε, όχι που θα χάνονταν για πάντα, μα να έβαζε ο άντρας της τελευταία να τη ζητάει όπως τα μαωρά που χάνονται! Θα γελούσε και το παρδαλό κατσίκι. «Ξεχάστηκα εδώ και πολλά χρόνια το Κώστογλου, εμείς το δώσαμε, δεν ήταν δικό μας επίθετο, μας το κόλλησαν στο Πά-ζαρετικι» την πληροφόρησε ο Γούλας της όταν τον ρώτησε απ' έξω απ' έξω, πονηρά.

Ανακουφισμένη ακούμπησε το χέρι στα καστανά μαλλιά του μικρού ρωτώντας τ' όνομά του «Τάκη με λένε, Δημητράκης Χατζή, απάντησε βαρρετά. Αυτός είναι ο αδερφός μου ο Άγγελος και αυτή η αδερφή μου η Φανούλα, έχουμε κι άλλες αδερφές». Τους χαμογέλασε, τα κοίταξε στα μάτια, δεν είχε δει γλυκύτερα. Ήβαλε το χέρι στην τσέπη, το ξανάβγαλε. Θυμήθηκε πως είχε ολόκληρο ταψί ρεβανί, της το έφερε η γειτόνισσα κυρα-Ρυιόλη, ζαχαροίσια και αυτή, κανίσκι για το καινούριό σπύι. Τα παιδιά την ακολουθούσαν βαρρετά. Η γιαγιά είναι άνθρωπος που δεν κουμπώνει την καρδιά της, σου τη δίνει με το πρώτο ή δεν σου τη δίνει ποτέ. Τα καθίσε στο πεζούλι της αυλής. Η δούλα έβαλε στα χέρια των αγοριών το πιάτο τους και βοή-

θησε τη Φανούλα να μη λερωθεί. «Ευχαριστούμε γιαγιά», είπε το μεγάλο. «Να σας χαίρονται οι γονιοί σας ματάκια μου. Τί δουλειά κάνει ο πατέρας σας;» «Δεν τον ξέρεις; βγάζει την εφημερίδα «Ήπειρος».

Η κυρα-Πολυξένη σύντομα μπήκε στις καρδιές των πιτσιρικών της γειτονιάς. Την ένοιωθαν και λίγο δική τους γιαγιά, δεν ήταν ολόκληρη της Θάλειας.

Πώς του ξέφυγε η ευκαιρία ν' αποχτήσει και τον διπλανό οικόπεδο με το μέγα οικόπεδο; Το φυσούσε ο κυρ-Απόστολος και δεν χρύνωε. Το αγόρασε κάποιος ιερέας. Κυρίως γι αυτό δεν τον χώνεψε από την πρώτη φορά που συναντήθηκαν. Πρόσωπο μοχηθρό, μυτερό γένη προπετιές, νευρικό βιάδιμα, γενικά παρουσιαστικό απαράδεκτο για ιερέα. Πάνω στο μήνα συγκρούστηκαν. Δε σάθηκε αφορμή η μυστηριώδης εξάφηση τριών ορνithών που είχε επισημάνει η δούλα την παρουσία τους επάνω στον αυλότοιχο που χώριζε τα δυο οικόπεδα. Μετά την απώλεια και τέταρτης όρνιθας ψαλίδισαν τις φτερούγες των υπόλοιπων και η κυρά σφράγισε το στόμα της δούλας. Κανένας δεν έμαθε τα συμβάντα. Η ρήξη ήθελε από άλλην αιτία. Στο άκρο των δύο οικοπέδων προς το σοκάκι, ο αυλότοιχος που τα χώριζε χαμήλωνε. Στο σημείο εκείνο άγνωστο πώς και πότε, ανοίχτηκε παράθυρο 0,40 μ. Χ 0,40 μ. για να φωτίζεται τυφλό δωμάτιο του οικίσκου. Μόλις εγκαταστήθηκε ο νέος ιδιοκτήτης, στο άψε σβήσε και αναβράστα το μέγεθνε. Επειδή το μεγαλύτερο μέρος του τριφυλλίου πλέον παράθυρου το καλύπτε ο αυλόγυρος, τον κατέβασε αρκετά. Ήταν τόσο συντονισμένη η όλη επιχείρηση από τον ιερέα ώστε ο κυρ-Απόστολος δεν πρόκανε να παρήμβει. Ο Γούλας επέμενε να καταθέσει ο δικηγόρος τους μήνους, να καταγγελθεί ο ιερέας και στον Δεσπότη. Ο κυρ-Απόστολος δεν πήγε στο Δικαστήριο, μήτε και στο Δεσπότη. Θα έρχονταν αργότερα η σειρά τους. Χτύπησε την πόρτα του γείτονα και ζήτησε από την παπαδιά να τον δει. Δεν τον έμπασαν σπείτι τους. Τον άφησαν στον σοκάκι να καρτερεί. Βγήκε ο ιερέας με το αντερί να δεχτεί τη νότα του κυρ-Απόστολου. Νόμισε πως μετά την τελεσμένη πράξη είχε οριστικά πλέον το πάνω χέρι και μάλιστα ιταμά «Κάνε τα παράπονά σου και στον Σπυρίδωνα». Ο κυρ-Απόστολος αποχωρώντας δεν αντιμίλησε, ακόμα και όταν άκουσε πίσω του «Δεν ανέμενα από τον Άδη φως. Εκεί θα πορευό-

θείς τσιφούτη, όπου ο σκώληξ ου τε-
λευτά και το πυρ ου σβέννυται».

Υπολόγισε σωστά ο κυρ-Απόστολος, ο πάντα μαίτρ στους υπολογισμούς. Με τα χούγια που είχε ο νεοφερμένος δε θα κρατούσε και πολύ η ειρήνη στη γειτονιά. Θα προκαλούσε επεισόδια και με άλλους και τότε, όλοι μαζί, η από τμωρήσουν. Αν ενεργούσε από τώρα μόνος ήταν κίνδυνος να βρει στο δικαστήριο την κοινή γνώμη εναντίον του και γείτονες να μαρτυρούν υπέρ του ιερέα. Μα δε χρειάστηκε να περιμένει καιρό.

Τα αγόρια της γειτονιάς, όπως γίνονταν τότε παντού, έπαιζαν καταμεσίς στο σοκάκι τους φρουτ μπολ. Κάποτε η μπλάζα ξεπέρασε τον πανύψηλο ανυλότοιχο του ιερέα και χάθηκε στον κήπο. Μάταια οι πιτσιρίκοι και παρακαλούσαν να τους τη δώσει. Στο τέλος έκαναν μεταξύ τους έρανο—πρόσφερε και η κυρα-Πολυξένη μέσω Θάλειας—και αγοράστηκε άλλη φρουτ είχε την ίδια τύχη. Όταν χάθηκε και τρίτη μέρα στο κάστρο του ιερέα, άλλαξαν τακτική. Τα αγόρια πήγαν στην αυλή του κτήριου.

αντίπαλος, σκότωσαν στις εχθρικές επάλξεις και πάτησαν στο εχθρικό έδαφος. Έψαζαν με φακούς, άφαντοι και η τρίτη μάλα. Βρέθηκαν κάτω από κληματαριά. Έπαιρναν να ωρμάσουν τα κορίθια της. Ο πιο ψηλός των κομάντος έκανε την αρχή. Μετά ανέβαινε ο ένας στην πλάτη του άλλου και τα τρυγούσαν αγουρίδες. Δε φτάνει που δεν άφησαν μία στο κλημα, εκδήλωσαν την εκδικητική μανία τους πατώντας τες στον άμμο. Είχε περάσει το σύνταγμα και ο τελευταίος

πληροίσει στο σωματί και ο τελευταίος επιδρομέας όταν κάτι πήρε τη αυτή της παπασιάς. Δεν έμενε άλλ στον ιερέα, μια και δεν υπήρχε απότοφορο, από το να μηνύσει γονι και παιδιά. Σύσσωμη η γειτονιστράφθηκε εναντίον του, ακόμα και η θρησκευόμενη κ. Λίγκα εκδηλώθηκε. «Να τον ξουρήσει ο Δεσπότης» φώναζε στο δικαστήριο. Ήταν φυσικό ο ιερέας να χάσει τη δική εναντίον των παιδιών, όπως φυσικό ήταν να κερδίζει ο κυρ-Απόστολος τη δική του υποχρεώνοντας τον ιερέα να φέρει το παράθυρο στις διαστάσεις 0,40 μ. Χ 0,40 μ. και ο Δεσπότης να ενδώσει στο αίτημα του καλόφρονου πομπήν της πρώην συννοίκιας Ιμπραχίμ Πασιά. Βέβαια ο κυρ-Απόστολος, κινώντας τον κακόντα του, φρόντισε πριν εκποστεί η κρήνη να στείλει στη Μητρόπολη για το οικοτροφείο Βελιάς μερικούς σάκκους σιταχάρων και ορυζών για τα ορφανά του Δεσπότη. Ευ

χαριστήθηκε τα μέγιστα ο Στυριδών και όπως το συνήθιζε χάιδεψε με την αναστροφή του χεριού τα γκρίζα γένια. Αργότερα, όταν υπέγραφε τη μετάθεση του ιερέα για φτωχή ενορία εκτός πόλεως, εξήγγισε τη γαλαντομία του κυρ-Απόστολου.

Μα ο ιερέας είχε το διάολο μέσα του και δεν ησύχαζε. Όταν άκουγες τον κυρ-Απόστολο να γυρίζει σπύτι, τον πήγαινε στο 0,40 μ. Χ 0,40 μ. παραθύρι και με στεντόρεια φωνή διάβαζε από τους προφίτες, δήθεν να ενχαριστησή του, επιλέγμενα κείμενα που να γίνονται ακαθάρι, που να γίνονται ακρίστερι στην ψυχική διάθεση του εκθρού του «Εάν μετεωρισθείς ως αετός, και εάν θέσεις την πωλεάν σου αναμέσσον των άστρων, και εκείθεν θέλω σε καταβιάσαι, λέγει Κύριος» και άλλα τέτοια.

Αγαθή προαίρεση οδήγησε την κυρα-Πολυξένη σε διαβήματα στις γειτόνισσες υπέρ της πατατιάς. Τι συλλογίζονταν κλεισμένη μέρα νόχτα, χωρίς κουβέντα και την πονούσε. Μόνη μ' αυτόν τον αγριάνθρωπο. Άρχισαν να προβληματίζονται κι εκείνες, σκέφτονταν τρόπους να τη βγάλουν από τη φυλακή της χωρίς να την πληγώσουν. Μάταιες προσπάθειες. Η πρεσβύτερα, μέχρι που παράδωσε την ψυχή της, έμεινε στην καραντίνα που ίσως της επέβαλε ο ιερέας, ίσως σαδιστικά να την επέλεξε η ίδια για τον εαυτό της...

Κατακούσε με το πρώτο η κυρα-Πολυξένη τις καρδιές των γυναικών και ας τους ήταν τελείως άγνωστη. Ότι ήταν γυναίκα άρχοντα, ότι ήταν χωριάτα, τα παραμερούμενα χωρίς κυβέντες με υπονοούμενα και κρυφά αγκάθια. Ευφραίνονταν με το λόγο της που έβγαине πάντα από καλοπροαιρετα βάθη τίμιος, σοβαρός, μα και νόστιμος σαν τα σταρένια καρβέλια που ξεφουρνίζαν κάποτε τα χέρια της στο χωριό. Α! τα χέρια της...

Μια μέρα της έκαναν βίζιτα γνωριμίας οι αδερφές τουρκάλες Φατιμέ και Τζεμίλε το γένος Σουλεϊμάν, τουρκάλες που κάθονταν δυο πόρτες παρακάτω. Όταν έβγαλαν τα γλασμάκια* έλαμπε ο οντάς από την ασπράδα τους. Ξετύλιξε η Τζεμίλε το εργόχειρό της, να κουβεντιάζει μα και να κεντάει. Άρρεσαν τα κε-

ντήδια του στην κυρα-Πολυξένη και άλωσε το χέρι να το πάρει. Κάνει η άλλη ασυναίσθητα απότομα αρνητική κίνηση, να το απομακρύνει, μη και το λερώσουν τα σκούρα, τραχιά χέρια. Συνειδητοποιώντας ένακαρκα και οι δυο τι είχε συμβεί. Αντί να μωτρώσει, να βγάλει αγκάθια σκα-ντζόχορου και να πάρει αεφύρωτη απόσταση η νέα γνωριμία, η κυρα-Πολυξένη γέλασε από καρδιάς και παράσυρε σε εγκαρδιότητα τις μου-

υαφρίσσης που μολογούσαν υστερά
για την κυρά. Έφυγαν αργά, όταν
ακούστηκε ο τσιγαρόβηχας του κυρ-
Απόστολου και ο ήχος των κλειδιών

του μαγαζιού που δίχως υπερβολή
ζύγιζαν μια οκά το καθένα. Όμως
φεύγοντας φίλησαν το χέρι της κυ-
ράς δείχνοντας πόσο την εκτίμησαν.

Μονολογούσε η κυρα-Πολυξένη «χέρια μου δεν είναι; ας πιάσουν και τα δικά τους αν μπορούν τσαπί, βατοκόπια, δρεπάνι και τα μολογούμε. Μπα, αυτά τα κοντυλογραμμένα δαχτυλάκια θα τσακίσουν όπως το λαμπόγυαλο όταν τ'α ζορίζαμε στο καθάρισμα...

— Τί μουρμουρίζεις μοναχή στα σκοτεινά; ή έχεις κανένα ραδιόφωνο...

— Τα έτσουξες πάλι κυρ-Απόστολε και λες μπανταλά.

Στάθηκε αδύνατο να πεισθεί η κυρα-Πολυξένη πως αν είχαν ένα τέτοιο μαραφέτι στο δωμάτιο θ' άκουγαν τραγούδια από την Ελβετία. Πώς θα τα έφερε ο αέρας;

— Να πας να κοροϊδέψεις αυτούς που κοροϊδεύεις μια ζωή στο παζάρι, κακογεράματα...

Δαγκάθηκε όταν ο Γούλας της βεβαίωσε του λόγου το αληθές, πως δηλαδή πραγματικά είναι ένα κουτί που μπορεί χωρίς σύρματα τηλεφώνων να πιάνει φωνές και τραγουδία ανθρώπων που μένουν σε μακρινούς τόπους!

— Θεέ και Κύριε! είπε μόνο και
δε σήκωσε για μέρες τα μάτια να
κοιτάξει τον άντρα της που χαμογε-
λούσε περιπαικτικά.

Ήταν ένα πρωινό Δεκέμβρη, χρόνια αργότερα, που έφερε στο καθιστικό ο Κωσταντίνος έναν φαλακρό κύριο. Κατακόπτενε τις κινήσεις τους όσο της επέτρεπαν τα θολά από τον καταρράκτη μάτια. Έβγαιναν από χαρτοκιβώτιο λουστρισμένο ξύλινο κουτί. «Το γουότερ-κεντ είναι ότι καλλίστερο παρουσίσαε μέχρι τώρα η ραδιοφωνία», είπε ο κύριος με τη φαλάνρα ενώ τονίζοντας κάποια καλώςίδια πλώς από το έπιπλο Έβαλε το φης στην πρίζα και γύρισε το διακόπτη. Γέμισε το δωμάτιο σκληρούς ήχους, όλο γυγίς και γράτς, ώσπου ακούστηκε απαλή μελωδία και ακολούθησε γυναικεία

φωνή. «Με γεια να το χαρείτε» είπε ο κύριος φεύγοντας. Η κυρα-Πολυξένη θυμήθηκε τη σκηνή που είχε με το μακαρίτη για το ράδιο. «Που είσαι να με δείξεις, με το δίκιο σου» μουρμούρισε πικρά.

Μετρούσε τις μέρες και σαν έφτανε το βράδυ της Τετάρτης έρχονταν στο σπίτι της από το Κατοβίτσε της Πολωνίας η βαριά φωνή του ελληνιστή Μπουλά. Αρχίζε με σπασμένα ελληνικά να λέει ειδήσεις και τελείωνε με ελληνικά τραγούδια. Ένα τέταρτο κρατούσε το πρόγραμμα και τα τραγούδια του τέσσερα όλα κι όλα. Η κυρα-Πολυξένη προτιμούσε το λαγανό, οι εγγονές της τη φωνή του Επιτροπάκη.

Όμως η κυρα-Πολυξένη είχε και άλλες γνωριμίες με αγαθά της τεχνολογίας. Ας αφήσουμε όταν είδε να

τρέχει νερό από σωλήνα στην κουζίνα της ή όταν της μίλησε από την Αμερική η εγγονή της η Αλεξάνδρα στο τηλέφωνο που κοιδούνιζε κάθε τόσο στη σάλα. «Αυτό είναι το καλύτερο απ' ό,τι έχουμε», είπε. Και στην ερώτηση του Κωσταντή «γιατί;», έδωσε στην απάντηση «ακούς τον άνθρωπό σου».

Κάποτε συνωμότησαν οι εγγονές της να την πάνε στον κινηματογράφο. Ήταν ακόμα η εποχή του βουβού. Καλοκαίρι ήταν. Η Αίγιλη, ο υπαίθριος κινηματογράφος, βρόσκο- νταν στο άκρο της κεντρικής πλα- τεϊας σε υπεργυμνόμενο γήπεδο. Την ξεγέλασαν πως θα πήγαιναν περιπα- τώ με παϊτόνι. Μια και επέμεναν όλοι είτε να μη τους χαλάσει το χα- τήρι. Ο Φίλιππος μυρίστηκε κινημα- τογράφο. Έκανε τούμπες στη σάλα, παρά λίγο να προδώσει τη συνωμο- σία.

Έπιασαν τραπέζακι και παράγ-
γειλαν γλυκά, γκαρζόες, τέτοια. Σε
κανένα τέταρτο βράθηκε η γιαγιά
«Να φύγουμε, να φύγουμε, πέρασε η
ώρα νύχτωσε» μουρμούριζε. Ωσπου
κάποτε έβρισαν τα φώτα. Φάνηκαν
οι πρώτες σκηνές στο πανί. Δάσος,
βουνό τα χιόνια, ένα κορίτσι οδηγεί
τρόικα. Μέσα από το δάσος βγαίνει
κοπαδι λίκων. Φρενιάζουν τα άλο-
γα, πλησιάζουν οι λίκιοι με βγαλμέ-
νες γλώσσες, μυτερά δόντια. Ο Φί-
λιππος ανεβασμένος στην καρέκλα
του φωνάζει του κόσμου να βοηθή-
σει την κοπέλα, χτυπιέται, τρέμει.
Ώρθια και η γιαγιά κοντά στο παιδί.
Τυρίζουν οι θεατές ενοχλημένοι να
δουν τη συμβαίνει. Χωρίς να είναι
ώρα διαλεμμάτων άναψαν τα φώτα.
Ενοστανάνε: Ο Φίλιππος χειρονομά
προς το πανί, όρθια η κυρα-Πολυ-
ξένη τραβάει τα μάγουλα για το χα-
μό της κοπέλας. Εξαφανίστηκαν
σέρνοντας το παιδί που αρνούνταν
να φύγει. Για μέρες έλεγε και ξανά-
λεγε η κυρα-μάνα πως ο παλιό Φί-
λιππος την έκανε ρεζίλι, μα και όλο
ρωτούσε πλάγια τη θάλαρα αν σώ-
θηκε η κοπέλα.

Κάποιο βράδυ άρχισε να γυρίζει σπίτι του ο κυρ-Απόστολος. «Θα τα τσούξει πάλι στο Γκιανάτσα», μουρμούριζε φουρκισμένη η κυρσά-Πολυξένη γιατί της έλειπε ακόμα μια όρνιθα, ήταν και παραδάλι. Κόντευαν μεσάνυχτα όταν μπήκε στον οντά. «Δυστυχία μας γυναίκα, ως εδώ ήταν» της είπε χωρίς να συμπληρώσει το λόγο του. Κόπικαν τα γόνατά της. Ο Γούλας της να ήταν που έλειπε για δουλειές στην Αθήνα ή ο Κωσταντής που σπούδαζε ακόμα στα έφημα τα ξένα. «Πάει το βατόροί» μονολογούσε εκείνος δίχως να της δίνει προσοχή πως είχε αλαλιάσει. «Πάει το βατόροί γυναίκα, μένουμε με το δάχτυλο στο στόμα, μένουμε χωρίς βρακί!...». Τρόμαξε να του πάρει κουβέντες με ειρώ. Ο κυρ-Απόστολος αγρόσα από τις σπάνες της

Ηπείρου όσα τυριά και βοούτρα βρήκε. Πόλεμος ήταν. Θα τα μοσχοπολούσε στην Ευρώπη, το ένα άλλο ένα. Έβριζε για την αγορά τους και όσα χρήματα του εμπιστευόνταν προς φύλαξη χρόνια και χρόνια διάφοροι ταξιδευμένοι με μηδαμινό τόκο, περιουσίες ολάκερες. «Τα έχω στον κυρ-Απόστολο», έλεγαν ήσυχoi, σα να τα είχαν ασφαλισμένα στο αγγλικό θησαυροφυλάκιο. Φόρτωσαν στην Πρέβεζα το εμπόρευμα, ολόκληρο καράβι, για το Μπάρι. Στον πορθμό του Οτράντο, όπως μαθεύτηκε, παραμόνευε γερμανικό υποβρύχιο. Ρίχνει μια τορπίλλα στο ιταλικό καράβι και το ανοίγει στα δυο σαν καρδιά. Οι σύμμαχοι απόκρυψαν την είδηση. Όμως μαθεύτηκε το συμβάν στα Γιάννινα γιατί με το πλοίο ταξίδευε και Γιαννιώτης που σόθηκε και τηλεγράφησε σπίτι του. Με την ψυχή στα δόντια έτρεξε στον Ιταλό Πρόξενο, ιδέα δεν είχε. Τηλεφώνησε και ο κυρ-Απόστολος στην Αθήνα. Στάθηκε αδιάνατο η Ιταλική Πρεσβεία ν' αποκαλύψει στο Γούλα το όνομα του πλοίου και με τον αντιπρόσωπο στο Μπάρι καμιά επικουρώνη. Παρακάλεσε το Χρηματοβαλίστα που βγήαζε την εφημερίδα «Ελευθερία», παρακάλεσε και τον Πελλερέν της «Ηπείρου» να μθούν από τον ανταποκριτή τους στην Αθήνα το όνομα, τίποτα και αυτοί.

Σχεδόν ολάκαυρη βδομάδα φάντασμα ντυμένο άσπρη ρόμπα σουλάτταρε τα βράδια στη μεγάλη σάλα πάνω κάτω, πάνω κάτω, συντονίζοντας το βηματισμό με τους χτύπους της καρδιάς του μεγάλου ρολογιού που έστειλε ο Κωσταντής από την Ελβετία. Ντουμνίαζε η σάλα από καπνούς τσιγάρων, παφ και πουφ ο αφέντης μέχρι το ξημέρωμα. Που να λείψει μάτι και η κυρα-Πολυξένη. Τον ακολουθούσε από πίσω σαν σκυλά δόκ κορυμμουρξίζοντας «το έργο το παπότε τον ζούρλανε». Την ημέρα σχεδόν τα ίδια. Κατέβαιναν στο μαγαζί δίχως να λείει κουβέντα σε κανένα. Απομονώνονταν πίσω από τα κάγκελα του γραφείου του και καμώνονταν πως δουλεύει. Μια καλημέρα στον κάθε υπάλληλο και πολύ ήταν. Κάτι μυρτιάθηκαν οι κύκλοι της αγοράς, χάραξε στα χείλη πολλών χαμόγελο «αν είνι αλήθεια, καλά να του γίνει του κερατά...». Δυσ τρεις προχώρησαν. Θέλησαν εκκαθάριση του λογαριασμού τους. Δεν αρνήθηκε, μα ζήτησε πίστωση χρόνου, ζήτημα δυο τριών ημερών. Να γυρίσει ο Γούλας από την Αθήνα, αυτός κρατούσε τα λογιστικά του καταστήματος. Ρωτούσε και ξαναρωτούσε στο ταχυδρομείο αν είχε τηλεγράφημα. Κόντευε να γίνει νούμμερο. Πρώτη φορά έλασε την ψυχραμμία του σε τέτοιο βαθμό. Πανικός, απελπισία και από πίσω του η συμβία να καταριέται το έργο το «πάπότε» που τον ζούρλανε.

(Συνεχίζεται)

Μια μέρα στο Ζαγόρι

Πάνε να κάνουν και τούτο, κακό. Όχι δεν είναι κακό το ν' αγαπάς τον τόπο σου. Όχι δεν πρέπει να τον κλάψουμε άλλο. Από την άμυνα πλέον να περάσουμε στην επίθεση. Δεν περπατάει πλέον το σύνθημα κάποιων ή το άλλοθι άλλων «το ανάλαβε το κράτος».

Ας μη μετράμε τις ευθύνες του κράτους. Συνεχίζουμε να χάνουμε χρόνο. Ας μη περιμένουμε απ' το κράτος. Να το περιφρονήσουμε, να το αφήσουμε πίσω και να περάσουμε μπροστά. Η απάθειά μας έφτασε στα άκρα. Να μη φοβηθούμε αν κάποιος μας κατηγορήσουν επιτόλαιο ότι είμαστε «τοπικιστές». Δεν μας εμποδίζει τίποτε, να σκεφτόμαστε και να είμαστε χρήσιμοι στο κοινωνικό σύνολο, όταν δρούμε τοπικά. Αν θέλουμε τα Ζαγοροχώρια μας να κρατηθούν, να ζήσουν, το βάρος πρέπει να πέσει στην τοπική αυτοδιοίκηση. Τοπική λοιπόν αυτονομία με κάθε θυσία. Ίδρυση Κοινοτικών Επιτροπών Ανάπτυξης. Αυτοκριτική να κάνουν οι Εκπολιτιστικοί Σύλλογοι και οι Αδελφότητες. Λάθος δρόμο περπατάνε. Λάθος επιλογές κάνουν. Γιατί να βουλιάζουμε από το βάρος των «ιδεολογικών μας σκεπτικών» σε βάρος της τοπικής ανάπτυξης, της κοινωνικής, της ανάπτυξης του Ζαγοριού; Το Ζαγόρι είναι αυτό που με καθαρό νερό γεμίζει τις θάλασσές μας, με το ωραίο ύψλο ντύνει τα ελληνικά στίβια, με τον αέρα του φιλτράρει τα πνευμόνια των ντόπιων και επισκεπτών. Ούτε σαν εθνική επένδυση δεν το βλέπουν. Εμείς όμως οι Ζαγορίσιοι ενωμένοι ν' αντισταθούμε στην Ευρωπαϊκή ιδέα που ξεπλύνεται σαν επιδημία.

Ούτε αγρόφοι να γίνουμε ούτε τις παραδόσεις μας να πουλήσουμε εν ονόματι του τουριστικού χρήματος. Η αξιοπρέπεια είναι στην παραδοσιακή φιλοξενία και όχι στη μίμηση, στην αντιγραφή κάποιων νοοτροπιών κατοίκων τουριστικών περιοχών.

Τούτες τις σκέψεις τις έκανα, τις έγραφα μια μέρα στο Ζαγόρι. Άκουσα φωνή από πέτρες. Με το χαιδεμά μου πήρα το χρώμα των φύλλων γύρω μου και τόβαλα και στο πρόσωπό μου.

Καλημέριζα με τη σειρά τα δέντρα, ντυμένα στα παραδάτα τους και κείνα μου τραγουδούσαν: Ο χειμώνας δεν είναι θάνατος είναι ζωή που μέσα μας φωλιάζει για να χορεύει την Άνοιξη να συντροφεύει κι ανθρώπους και τ' αγρίμια.

Αυτή τη μέρα ο ήλιος ήταν γενναϊόδαρος Καβαλάρης όπως πάντα στο χροσσομένο τ' αλόγο περιδιάβαινε και 'δινε κουράγιο. Καθρεφτίστηκα στον γάργαρο νερό και το φρότωσα με το μουτικό μου.

Τούτος ο ήλιος δεν θα κουραστεί να περπατάει σε τούτο τον τόπο. Τούτος ο κόσμος του Ζαγοριού δεν θα κουραστεί να πονάει για να υπάρχει. Ζητιάνος αν θέλει θα γίνει ο αέρας του, αυτός ποτέ τους δε θα ζητιανέψει. Ζωοκλήνος την ερημία του δε θα πιάει τα παιδιά του ελπίζοντας ο' ένα καλύτερο αύριο, πιστεύοντας πως ο ήλιος του θα φωτίσει αξίες που καταχνάνε στην απουσία από δόνη προοδευτικούς ανθρώπους.

Χρ. Γ. Καθρέφτης

ΒΙΤΣΙΝΑ ΠΕΝΘΗ

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑ Σ. ΒΑΣΙΛΕΚΗ

Κι άλλος ένας λεβέντης Βιτοινός έφυγε πρόωρα και για πάντα από κοντά μας. Απεβίωσε από καρδιακή προσβολή στις 10/12/1991 στην Αθήνα όπου υπηρετούσε ως Διευθυντής του Δημοτικού Σχολείου Πολυγώνου ο Δάσκαλος Λεωνίδας Βασδέκης ετών 50 από τη ΒΙΤΣΑ-Ζαγοριού Ιωαννίνων. Κεραυνός από έναστρο ουρανό μας ήλθε το άγγελμα του θανάτου του. Κανένας μας δεν ήθελε να πιστέψει ότι έφυγε τόσο ξαφνικά από κοντά μας ο αγαπητός σε όλους μας Λεωνίδας. Την όλη φροντίδα για τη μεταφορά της σορού του από την Αθήνα στη Βίτσα, ανέλαβε ο εξάδελφός του κ. Γκιζάς με τη βοήθεια των 15 Δασκάλων του Σχολείου του οι οποίοι για το σκοπό αυτό διέθεσαν και αυτοκίνητο ΠΟΥΛΜΑΝ. Ο αγαπητός σε όλους Λεωνίδας Βασδέκης γεννήθηκε στη Βίτσα Ιωαννίνων, τελείωσε το Λυκείο της Ιεράς Μονής Βελλάς και το 1963 διορίστηκε και δίδαξε επί αρκετά χρόνια σε Σχολεία της Επαρχίας. Την τελευταία 10ετία δίδασκε σε διάφορα Σχολεία των Αθηνών και πρό τριετίας προήχθη σε Διευθυντή και ανέλαβε τη Διεύθυνση του Δημοτικού Σχολείου Πολυγώνου.—Ο Δάσκαλος Λεωνίδας Βασδέκης διακρινόταν για το υψηλό ήθος του, την πραότητα και την καλοσύνη και τον αγαπούσαμε όλοι στο χωριό. Στο διάβα της ζωής του είχε μόνο φίλους τους οποίους αγαπούσε και τον αγαπούσαν.—Πάντα τα καλοκαίρια τον περιμέναμε να τον δούμε ν' ανηφορίζει για την πλατεία με χαμόγελο στα χείλη για να πει στον καθένα μας από μια καλή κουβέντα. Ξαν παιδαγωγός πολλά νεύατα δίδαξε και γαλούχησε με τα νάματα του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Μαθήτευσαν κοντά του και πρόκοψαν στη ζωή πολλές εκατοντάδες ελληνοπούλα τα οποία θα τον θυμούνται πάντα με σεβασμό και θα τιμούν τη μνήμη του. Πέρα από τους 15 συναδέλφους του των Αθηνών, στην κηδεία του παρέστησαν εκατοντάδες συγγενείς και φίλοι από την Αθήνα, την περιοχή Πρεβέζης τα Γιάννενα και τα γύρω Χωριά του Ζαγοριού.—Τον επικηδένο εξεφώνησε ο υποδιευθυντής του Σχολείου. Κατατέθηκαν δεκάδες στεφάνια από συγγενείς και φίλους μεταξύ των οποίων τα σχολεία και οι Σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων των Σχολείων που είχε υπηρετήσει τα τελευταία 10 χρόνια, οι συμμαθητές του της Σχολής ΒΕΛΛΑΣ καθώς και ο κ. Αλέκος Παπαχρήστος ως εκπαιδευτικός της Αδελφότητας των Βιτοινών στην Αθήνα.— Ας είναι Λεωνίδα ες-αι αιώνια η μνήμη σου και ελαφρό το χώμα του Χωριού μας που σε σκέπασε για πάντα. Στην πονεμένη σου Μανούλα και τα αδέρφια σου Φωκίωνα, Βούλα και Απόστολο εύχομαι να τους παρηγορήσει Ο ΘΕΟΣ και ο πανδαμάτορας χρόνος και να ζήσουν πολλά χρόνια να σε θυμούνται και να τιμούν τη μνήμη σου.

ΑΙΩΝΙΑ ΣΟΥ Η ΜΝΗΜΗ

Γεώργιος Ι. Παπαζάς
ΑΘΗΝΑ 12/12/1991

Στο γύρισμα του Χρόνου

ΓΕΝΑΡΗΣ (Ο πρώτος μήνας κάθε καινούριου Χρόνου)

Στο επίσημο γύρισμα του Χρόνου ο κλασικός Ιανουάριος ή ο λαϊκός Γενάρης είναι η αφιερώσει του. Οι ετήσιοι κύκλοι του είναι η δωδεκάμηνη πορεία του. Από την αφιέρωση στο τέμα: κι' από το τέμα πάλι στην αφιέρωση. Έτσι οι κύκλοι του αρχίζουν να αθροίζονται, να γίνονται δεκαετίες, 50ετίες, αιώνες, χιλιετίες κ.λπ. Ακόμα, οι επισημειώσεις, τότε-τότε, στα διάφορα κείμενά τους μας μιλάνε για εκατομμύρια και δις-εκατομμύρια χρόνια ζωής πριν από μας και υπολογίζουν άλλα τέτοια νούμερα (άραγε θα δικαιωθούν;) για το αύριο μας, το μέλλον. Ο άνθρωπος ανήμπορος να τιθασφύει αυτό το άπιαστο πουλί, το Χρόνο, σκέφτηκε πρακτικά και τον παγίδευε μέσα στο επίσημο αριθμητικό του σύστημα. Μετράει το πέρασμά του. Μετράει τις μέρες και τις νύχτες του, τις εποχές του, τα γυρίσματα και τα γνωρίσματα του πάνω στην πλάση, μετράει τις πρωτοχρονιές και το ξεφύγισμα του ασπρομάλλη γέρον Χρόνου την προτεραιότητα της γέννησης του βρέφους Χρόνου. Μ' αυτόν τον τρόπο τοποθετεί τα γεγονότα της ζωής του, τα σημαδεύει στη ροή του χρόνου και αναφέρεται σ' αυτά με αριθμούς και ακριβεία. «Αρχημηνιά κι' αρχημηνιά, κι αρχή-κι αρχή καλός μας Χρόνος» το καλωσόρισμα: «πάει ο παλιός ο Χρόνος, ας γιορτάσουμε παιδιά...» το ξεπροβόδιμά του. Ξανά και ξανά η επανάληψη αυτή, ώπου στο κύλισμα του Χρόνου, κάποια στιγμή, κλείνει και τον καθενός μας ο κύκλος ζωής, παράλληλα του χρόνου. Ο άνθρωπος, από παλιά, δε στάθηκε μόνο απορημένος γι' αυτά που συμβαίνουν γύρω του για τα φαινόμενα της ζωής. Τα πλησίασε, τα μελέτησε και σε λογικό όν, το προνομοίχο στην πλάση, τα έκαμε, ας πούμε, κτήμα του, για να χρησιμοποιήσει τη δυναμική τους σε μοχλούς ή σύνεργα στη δική του εξελικτική πορεία μέσα στο χρόνο. Παράλληλα, με την καρδιά του και τα συναισθήματά του πλαισίωσε με ποίηση και φιλοσοφία κάθε καινούριο και παλιό, τη ζωή με το θάνατο, κάθε αφιέρωση με το τέμα της, κάθε πρωτοχρονιά με τα κάλαντά της και κάθε τέλος της Χρονιάς με τα ρεβενγίδια του αποχαιρετισμού. Πλανημένος στη γιορταστική ατμόσφαιρα για τα καλωσόρισμα και τα ξεπροβόδια του Χρόνου, ο άνθρωπος παραμερίζει την πραγματικότητα της καθημερινότητας και του Χρόνου τα παιγνίδια, επιθυμεί ή μη, και φωτίζει με πολύχρωμες ανταύγειες αισιόδοξας και χαράς την καρδιά του. Μια ανάσα ξεγνοιασιάς: ένα ποτό δύναμης κι' ανασύνταξης. Κι' όταν «κατακάσει ο κουρνιαχτός» και η ρουτίνα της καθημερινότητας κατεβάζει την αυλαία των εορτών, τότε, προσγειωμένοι στην πορεία της ζωής αναμετράμε το μάκρος της, αυτό που ήδη κάναμε ή αυτό που ξανοίγεται μπροστά μας, ορατό ή μακρινό. Με αντιστοιχισμούς προσβλέπει την πορεία του ο νέος άνθρωπος στην καινούρια χρονική αφιέρωση, ο ίδιος αθλητής δρόμου που αφήνει το σημείο εκκίνησης, την αφιέρωση του, φτερωμένος με την ελπίδα της νίκης, του τερματισμού. Αποκαμωμένος από τον κάματο της μακρινής πορείας και της προσπάθιάς του ο ηλικιωμένος, αποστρέφει το βλέμμα του από τον κοντινό ή μακρύτερο τερματισμό του κι' αναμετράει τη μακρινή διαδρομή που έκανε για ν' αντλήσει ικανοποίηση από τον αγώνα του. Ο τερματισμός γι' αυτόν είναι τέμα ζωής, δεν τον περιμένει ο κότινος της νίκης, είναι ο θάνατος. Έτσι, ο κάθε καινούριος Χρόνος στην επίσημη διαδρομή του, πέρα από τις όποιες ανθρωπίνες και κοινωνικές εκδηλώσεις που σκηνοθετεί, γίνεται αφορμή μιας θεώρησης της πορείας μας και εκτίμησης των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων μας. Μέσα στον πίνακα αυτόν καταχωρούνται επιτυχίες και αποτυχίες, κέρδη και ζημιές, προσδοκίες και απογοητεύσεις, ελπίδες και διαψεύσεις. Όλα αυτά που συνθέτουν το πλαίσιο της ζωής μας και καταγράφουν την προσωπική μας ιστορία στο πέρασμά μας απ' αυτή. Στην αέναη αυτή ροή του Χρόνου και τη Ζωής, ο άνθρωπος, κάνοντας ποίηση και τραγούδι τα συναισθήματά του, θα γιορτάζει κάθε πρωτοχρονιά τον αποχαιρετισμό του παλιού και το καλωσόρισμα του καινούριου Χρόνου, εξορκίζοντάς τον με «ρόδια και ποδαρικά» και ευχές για ό,τι καλύτερο για το αύριο του. Το ίδιο παραδοσιακό τραγούδι θα επαναλαμβάνεται: «... Γέρε Χρόνε (1991) φύγε τώρα, πάει η δική σου η σειρά, ήρθ' ο νέος (1992) με τα δώρα, με τραγούδια με χαρά...»

Καλή χρονιά και για «Το Ζαγόρι μας»

ΣΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Εδώ κι ένα χρόνο, η Θεοδώρα έκλεισε τα μάτια της και έφυγε από τη ζωή. Εγώ και η Ελευθερία χάσαμε το μισό εαυτό μας και κάτι περισσότερο. Όσο περνάει ο καιρός, τόσο και πιο πολύ καταλαβαίνουμε πως αυτή ήταν η κολόνα του σπιτιού, αυτή το κρατούσε όρθιο. Ακόμα δεν πιστεύουμε πως μας άφησε. Φέρνουμε γύρω στα δωμάτια κι έχουμε την αίσθηση πως είναι κοντά μας, δίπλα μας, έτοιμη να μας βοηθήσει σ' ό,τι έχουμε ανάγκη, κι είναι πολλές οι ανάγκες μας. Αγωναζόμαστε καθημερινά να προσαρμοστούμε δύσκολα να βρούμε τον παλιό ρυθμό της ζωής μας. Ένας τοίχος ορθόρθι ανόμοια στο παρόν και στο άμεσο παρελθόν, εκεί έμεινε η Θεοδώρα, κομμάτι τον ύπνο του δικαίου, δίκαιη στάθηκε σ' όλη της τη ζωή. Εδώθε βρισκόμαστε εμείς, προσπαθώντας να συνδέσουμε το κομμένο νήμα της γενεαλογίας μας ζωής.

Τελικά η μόρια στέκεται σκληρή για πολλές οικογένειες. Στη δική μας κατάφερε αγιάτρευτο χτύπημα. Εγώ έχασα μια ανεκτίμητη σύντροφος ζωής μουσού αιώνια, που με βοηθούσε μ' όλες τις δυνάμεις της, παρά το ότι ήταν άρρωστη και η ίδια τα τελευταία χρόνια, έτσι μπόρεσα και αντιμετώπισα τα μεγάλα προβλήματα υγείας και η Ελευθερία στερήθηκε μια μάνα που ζούσε και αγωνιζόταν περισσότερο γι' αυτή, παρά για τον εαυτό της... Ας είναι αιώνια η μνήμη της.

ΙΩΑΝΝΗΣ και ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Κωνσταντίνου Δημητρώπουλου

Πρόκειται για πτυχιακή εργασία του φοιτητή Κ. Δημητρώπουλου, που φιλοξενήθηκε στο Καπέσοβο υπό καλοκαίρια με τις Διεθνείς Κατασκηνώσεις Εργασίας. Πέρα από τις Δημόσιες Υπηρεσίες, άντλησε στοιχεία από την Ελ. Παγκρατίου, τον κ.Μ. Αράπογλου, το ΚΕΖ και από προσωπικές συνεντεύξεις με Ζαγορίσιους.

Στο Α' Μέρος, αφού παραθέτει ιστορικά στοιχεία, ασχολείται με την «σημερινή πραγματικότητα», δηλαδή την απασχόληση, την μετανάστευση, την κοινωνία, την υποδομή και τελειώνει με τις «αιτίες υπανάπτυξης» της περιοχής Ζαγοριού.

Στο Β' Μέρος υποστηρίζει ότι το «κεφάλαιο» του Ζαγοριού είναι η φύση, η χλωρίδα, η πανίδα, η ιστορία, η αρχιτεκτονική, τα μνημεία κ.λπ., το οποίο κεφάλαιο πρέπει να επενδυθεί για μια ήπια τουριστική ανάπτυξη. Στη συνέχεια αναπτύσσει λεπτομερώς τις «δυνατότητες» και τα συνδυάζει με την επικρατούσα σήμερα τουριστική πραγματικότητα στα Ζαγόρια. Ισχυρίζεται ότι το είδος που ταιριάζει στα Ζαγόρια είναι ο αγροτουρισμός. Απαραίτητη προϋπόθεση για τουριστική ανάπτυξη είναι και μια γόνιμη τουριστική πολιτική από τον δημόσιο τομέα.

Στο Γ' Μέρος ασχολείται με το «οικονομικό κόστος» και τις «οικονομικές επιπτώσεις», συνθέπει της τουριστικής ανάπτυξης του Ζαγοριού.

Κλείνει με επίλογο, όπου παραθέτει απόψεις και συμπεράσματα και υποβάλλει προτάσεις.

Απόστολος Ντιναλέξης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι σε όλους γνωστό ότι η οικονομία στην Ελλάδα αναπτύχθηκε πάνω σε σαθρές βάσεις. Οι επιχειρηματίες σκόπευαν στο άμεσο, γρήγορο και σίγουρο κέρδος. Όχι για να το επενδύσουν, αλλά για να το καρπωθούν οι ίδιοι. Και έτσι έσπρωχναν το κράτος προς τον προστατευτισμό, με συνέπεια την μειωμένη ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων.

Κάτι ανάλογο συνέβει και στον τομέα του τουρισμού. Πολλοί οπαδοί αυτής της λογικής βρήκαν πρόσφορο έδαφος εδώ.

Ένα μεγάλο μέρος της παραθλάσιος και νησιώτικης Ελλάδας, γνώρισε στην κυριολεξία, την επιδρομή της τουριστικής λαίλαπας. Φυσικά δεν είχε προηγηθεί καμιά σοβαρή προετοιμασία στον χώρο για τον τουριστικό κλάδο.

Οι αρνητικές επιπτώσεις αυτού του φαινομένου, έγιναν γρήγορα αισθητές, τόσο στην οικονομική, όσο και στην κοινωνική του διάσταση. Αντίθετα τα όποια θετικά στοιχεία, που αναμφοβήτητα υπάρχουν, δεν μπόρεσαν να βγούν στην επιφάνεια και να ισοσκελίσουν τα αρνητικά.

Ο τουρισμός αντιμετωπίζεται από πολλούς σαν το αράκιμα και κάθε αργάστια, και κυρίως οικονομική. Από άλλους θεωρείται σαν η μεγαλύτερη κατάρα του εκσυγχρονισμού. Αυτές οι δυο ακραίες και αντίθετες απόψεις έχουν μέσα του στοιχεία αλήθειας.

Σε μια χώρα όπου βασανίζεται από δυσβάσταχτα οικονομικά βάρη, ο τουρισμός βοήθησε στην ελαφρυνή τους. Θεωρήθηκε ως η ιδανικότερη λύση και διέδοξε από τα προβλήματα του μικρού αριθμού των παραγωγικών επενδύσεων, της υπο-

απασχόλησης και της ανεργίας, του χαμηλού εθνικού εισοδήματος κ.λπ.

Ο Έλληνας είδε τον τουρισμό, σαν μια οικονομική δραστηριότητα που μπορεί το μικρό αρχικό κεφάλαιο που επενδύει να του πολλαπλασιαστεί σε ελάχιστο χρονικό διάστημα και με τις μικρότερες δυνατόν θυσίες. Μίλαμε τώρα πια για τον καινούριο τύπο νεοέλληνα, τον «homo turisticus».

Τάσεις δουλοπρέπειας ή αισχρής κερδοσκοπίας συμπληρώνουν την όλη εικόνα, μαζί με την διαπίστωση ότι ο τουρισμός ήταν η αφορμή για την αλλαγή ήθους και εθίμων αιώνων.

Εντυχώς μπορούμε να πούμε ότι αυτή η κατάσταση αρχίζει να ξεπερνιέται σιγά-σιγά. Το στάδιο αυτό μας έδωσε αρκετές αποτυχίες αλλά και μας προέκρινε με την απαραίτητη πείρα για ένα νέο κεφάλαιο στον τουρισμό.

Τώρα πια μπορούμε να πούμε ότι η τουριστική ανάπτυξη πρέπει και μπορεί να συμβαδίζει με την προστασία του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς, και στο τέλος με την βοήθεια και την στήριξη των άλλων παραγωγικών τομέων της οικονομίας.

Α' ΜΕΡΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Βόρεια της πόλης των Ιωαννίνων, υπάρχει μια περιοχή έκτασης περίπου 1.000 τετραγωνικών χλμ., που αποτελείται από 44 χωριά.

Αυτή η περιοχή ονομάζεται «Ζαγόρι». Ανήκει σε αυτό το κομμάτι της πατρίδας μας που το λέμε «άλλη ή ξεχασμένη Ελλάδα».

Το Ζαγόρι ορεινό και άγονο καθώς είναι, στο μεγαλύτερο μέρος του, δεν έχει κατορθώσει, εδώ και δεκαετίες, παρά να χάνει τον πληθυσμό

του εξαιτίας των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούν.

Παντού και η οικονομική ανάπτυξη ενός τέτοιου τόπου μέσω του τουρισμού, είναι γεγονός-μεγάλης σημασίας. Ο χώρος προσφέρεται αλλά και προκαλεί την έρευνα. Η περίπτωση του Ζαγοριού, υπήρξε για μας ο καθρέπτης των προβλημάτων και της αγωνίας όλης της ορεινής χώρας.

Στην εργασία μας προσπαθήσαμε πρώτα να γνωρίσουμε τον χώρο, την ιστορία του, τους ανθρώπους του, τα προβλήματα και τις προσδοκίες του, και κατόπιν να ερευνήσουμε τις οικονομικές του δυνατότητες με άξονα τον τουρισμό. Έναν τουρισμό που δεν θα έρχεται σε αντίθεση με τις υπάρχουσες οικονομικές δραστηριότητες, τις τοπικές συνήθειες, την φύση, και τα έργα των κατοίκων. Επίσης θεωρήσαμε σωστό να εκθέσουμε άλλα καινα κρίνουμε τις μέχρι τώρα προσπάθειες για ανάπτυξη, να προτείνουμε τα είδη του τουρισμού που ταιριάζουν καλύτερα με τις ιδιομορφίες της περιοχής, καθώς και μια σειρά από μέτρα που μπορεί να βελτιώσουν την γενικότερη κατάσταση της περιοχής.

Δεν είμαστε βέβαιοι για το αν πετύχαμε τους σκοπούς μας αλλά προσπαθήσαμε να καλύψουμε, όσο γίνεται πιο σφαιρικά το θέμα. Η επιλογή της συγκεκριμένης εργασίας δεν ήταν ένα τυχαίο γεγονός. Οι νέες ιδέες για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η παλιά μας γνωριμία με την συγκεκριμένη περιοχή ήταν καθοριστικοί παράγοντες.

Η έρευνα άρχισε τον Απρίλιο του 1989 και τον επόμενο μήνα επισκεφθήκαμε τα Ιωάννινα και τα χωριά Πάπιγκο και Άνω Πεδιάδα του Ζαγοριού. Τότε ήταν που πήραμε μια σειρά από συνεντεύξεις από πρόσωπα που κατάγονται και κινούνται επαγγελματικά στην περιοχή. Οι απόψεις τους πάνω στα προβλήματα και τις ευαισθησίες του τόπου, μας βοήθησαν στο να καταλάβουμε ορισμένα πράγματα γύρω από την σημασία της διατήρησης της ισορροπίας στον χώρο, τον τρόπο με τον οποίο αποτυγχάνει η ενήγηση παλαιότερα κάποιων με σκοπό την «οικονομική ανάπτυξη».

Την γενικότερη οικονομική κατάσταση για τις ιδιαιτερότητες της περιοχής.

Τον Ιούλιο πραγματοποιήθηκε μια δεύτερη επίσκεψη στα Ζαγοροχώρια. Αυτή τη φορά η έρευνα είχε να κάνει με την γνώση των απλών ανθρώπων. Γενική διαπίστωση είναι η νεφελώδης αποδοχή των τουριστικών δραστηριοτήτων και η έλλειψη ενημέρωσης πάνω στο θέμα. Επισκέψεις έγιναν στα χωριά: Καπέσοβο,

Τσεπέλοβο, Κουκούλι, Κήφιο, Άνω Πεδιάδα, Πάπιγκο, Βίκος και Αρστή. Η επιλογή και η διαλογή των στοιχείων, ο συγκεκριμένος των απόψεων, οι προσοματικές μας διαπιστώσεις, οι προσπάθειες για μια όσο γίνεται αντικειμενική περιγραφή, οι σκέψεις για το «τι μέλλει γενέσθαι» κ.α. ήταν από τα δυσκολότερα σημεία της εργασίας, η τελική μορφή της οποίας όμως δεν άργησε να ξεδιπλωθεί.

Τέλος θα πρέπει να πούμε ότι ηβελήμένα δεν αποφεύγαμε τον σκόπελο των προτάσεων. Όχι γιατί πιστεύουμε ότι δεν πρόκειται ποτέ να εφαρμοστούν, αλλά γιατί αυτές αποτελούν τις προσωπικές μας απόψεις τις οποίες και επιθυμούμε να προβάλουμε.

1. Ονοματολογία

Η περιοχή μέχρι και τους πρώτους Βυζαντινούς αιώνες, ονομαζόταν «Παρωαλά χώρα», από την αρχαία Ηπειρωτική φυλή των Παρωαίων που την κατοικούσαν. Διάφοροι μελετητές αναφέρουν ότι το σημερινό της όνομα το πήρε ύστερα από τις ολάνθιες επιδρομές του δου μ.Χ. αιώνα. Κατά αυτούς το όνομα «Ζαγόρι» έχει ολάνθη προέλευση, και σημαίνει «ο τόπος πέρα από τα βουνά». Όμως κατά την άποψη —κυρίως— του Π. Αραβαντινού, το όνομα «Ζαγόρια» προέρχεται από την ονομασία «Ζυγός» και την παραφθορά των λέξεων Ζυγόρειον ή Ζυγόρεια (Ζυγός=όρη). Σε αυτή την γνώμη έρχεται να προστεθεί η μαρτυρία ότι στις αρχές —τουλάχιστον— της τουρκοκρατίας, «ζυγιάτες» λέγαν τους ορεινούς. Στην εποχή μας η περιοχή ονομάζεται Ζαγόρι ή Ζαγόρια ή Ζαγοροχώρια.

2. Γεωγραφία

Το Ζαγόρι ορίζεται στα νότια και δυτικά από το Μιτωκέλι και την οροσειρά του, και στα ανατολικά και βορρά από την Πίνδο και τον ποταμό Αώο. Διαρρέεται από μια σειρά μικρών ποταμών όπως ο Βοϊδομάτης, ο Βάρδας και ο Ζαγορήσιος. Τρία ψηλά βουνά υψώνονται στην περιοχή. Η Τύμφη με 2.480 μ., το Μαυροβούνι με 2.100 μ. και το Μιτωκέλι με 1.800 μ. Το υψηλότερο χωριό είναι το Βραδέτο σε υψόμετρο 1.350 μέτρων.

Τα Ζαγοροχώρια απαρτίζονται από 44 κοινότητες. Χωρίζονται σε Ανατολικό, Κεντρικό και Δυτικό Ζαγόρι. Βρίσκονται στα Βορειοανατολικά της πόλης των Ιωαννίνων. Διοικητικά υπάγονται στην επαρχία Δωδώνης. Παλαιότερα αποτελούσαν ιδιαίτερη επαρχία. Τα χαρακτηριστικά της περιοχής είναι το άγριο τοπίο, η χαράδρα του Βίκου, η σπάνια πανίδα και χλωρίδα, το υγιεινό κλίμα της που συνδυάζει το πνευματικό και

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓ. ΜΠΙΟΓΚΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Τον Λεντέρη Παπαθανασίου

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

σταλίζου, 1) βάξω το κοπάδι τις θερμές μεσημβρ. ώρες κάτω από τον στάλο για ανάπαυση, 2) βρίσκομαι στο στάλο «τέτοια ώρα τα πρόβατα δε βουσκάν, σταλίζουν» Μτφ. ξεροσταλίζου, κάθμαι όρθιος περιμένοντας μάταια κάποιον ή κάτι.

στάλους (ο), 1) η ανάπαυση των προβάτων «τα πρόβατα αυτή την ώρα έχουν στάλους», 2) η θέση, όπου μεριάζουν τα πρόβατα (χρηστοβ.), ο στάλος όταν είναι περιφραχτός λέγεται μαντρί.

σταλωμένος (ο), «άρτιος, μεστός, εύρωστος» (Αραβ.)

στάμ' ή αστάμ' (το), το στήθος των πουλερικών (Σουδενά Ζαγ.), το στήθαι.

στάν' (η), όλες οι ποιμενικές εγκαταστάσεις μαζί με το μαντρί, το ποιμνιοστάσιο, σλ. stan=τόπος στρατοπέδωσης.

σταράγκαθον (το), είδος χόρτου

στάσ', στάσου, φρ. «στάσ' παρέκλει»

στατέρ (το), ο μικρός στατήρας. Επιθ. Στατηράς

σταυράδερος (ο), «ο αλλαχού αδελφοποιτός, βλάμην (Αραβ.)

σταυροπατέρας (ο), θετός πατέρας (Αραβ.)

Σταυρουπάζαρον (το), θέση στην κεντρική αγορά των Γιαννίνων, όπου διασταυρώνονται τρεις δρόμοι (Αβέρωφ, Ανεξαρτησίας, Μητροπόλεως)

σταυρόψωμο (το) «οι άρτοι του Πάσχα και των Χριστουγέννων, οι φέροντες το σχήμα του Σταυρού» (Αραβ.)

στάφνος (ο), «το μέτρον, η φειδώ»

στάφνο (το), το μέτρο «να ξεδεύεις με στάφνο» (Ζαγ. Θ.Π.), από το σταθμό (ζύγι), στάθμο, στάφνο, κατά το μέτρο.

σταχτουμάρον (η), αυτός ή αυτή που κάθεται διαρκώς δίπλα στη φωτιά, η αλλού Σταχτομπούτα

σταχτουθήκ' (η), το βάθος της γωνιάς, όπου μαζεύουν τη στάχτη

στέ' (το), το στανιό «γένιτι δ' λειά μι του στέ'» (Ζαγ.)

στιά (η), το τζάκι και η φωτιά συνεκδοχ. σε διάφορα χωριά.

παραστιάς = κοντά στην εστία

στιγνάδια (στεγνάδια) τα

και τσάκνα=στεγνά ξυλάκια για προσάναμμα

στιγνουπατρίς ή στιγνουπατρία (τα), οι πλευρές, όπως διακρίνονται στον αδύνατο άνθρωπο, στιγνουπατρία, γυναίκα πολύ αδύνατη.

στιλ'σιό (το), το στέλσιμο, η αποστολή, η βοήθεια από τα ξένα (Λεφτ.)

στείλ'σμου (το), μτφ. ο θάνατος

στειρουχουρίζου, χωρίζω τα στείρα από τα γαλάκια

στειρουπούλ' (το), το διετές κατοίκι, αλλού το τριετές

στέρφα (τα), στείρα αιγοπρόβατα, σε αντίθεση με τα γαλάκια, αρχ. στέριφος

στειρφουκάλια (η) η στέρφα προβατίνα με χρώμα καφέ στο πρόσωπο

στερφόπρατα, στέρφα πρόβατα

στιφάν' (το), 1) ο στέφανος, 2) ξύλινη κουλούρα που συγκρατεί το κουνδούνι στο λαϊμό των ζώων, 3) απόκρημνος βράχος με επίπεδη επιφάνεια, κυκλική κάπως, «τα στιφάνια μόνο τ' αγριοκάτ' κα πατάν», 4) η μεταλλική ζώνη βαρελιού, 5) η πιο πλατειά προεξοχή απόκρημνου βράχου (Ζαγ.), 6) Στεφάνι, ιωτορ. τοπων.

στο βουνό του Ζαλόγγου από όπου κρημνιζότουσαν οι Σουλιώτισσες.

στιβάλια (τα), υποδήματα ψηλά, χωρίς κορδόνια, με λάστιχο στα πλάγια, τα αλλού μπουτινία, μον. στιβάλι, λατ. stival.

στιμάρον, εκτιμάω την αξία προϊόντος για φορολογικό σκοπό, με την επιβολή της στίμας. (Οι λέξεις στίμα και στιμάρω σε χρήση μεγάλη κατά την εποχή του Αλή Πασά). Στιμαρίζου, υπολογίζω, λαμβάνω υπ' όψιν. Ιταλ. stima, stimare.

στινά (τα), τα ευρωπ. ενδύματα σε αντίθεση με τα φαρδιά εντόπια «έβαλι στινά»

στινούρα (η), ο στενός δρόμος, από τον οποίο μόλις μπορεί να περάσει ζωοφορτωμένο. Ο μεγαλύτερος λέγεται ρούγα ή στράτα και ο μικρότερος μουνουπάτ'.

Ο αδιάβατος από άνθρωπο λέγεται κατ' κώδρουμους

στιριδίζ (οι σταριδές), είδος στρουθίου αγροδιαίτου, «στρουθός ο αγροδιαίτος»

στιχουπλάκια (τα), τα και λειανουτράγουδα, λαϊκά (γιαννιώτικα) δίστιχα, τα οποία συν-

θετε ο λαός αυτοσχέδια, κατά τα συμπτώσια, τις τελευταίες δεκαετηρίδες του περασμένου αιώνα.

Εκείνος:

— Αγάπησα κι εγώ ο ορφανός ένα γρουμπούλι χιόνι, κι όσο να μπω κι όσο να βγω μ' το πήραν οι γειτόνοι.

Εκείνη:

— Αγάπα με, αγάπη μου, πως μ' αγαπούσες πρώτα, λόγια του κόσμου μην ακούς, μόν' την καρδιά σου ράτα.

(Η λέξη στιχοπλάκια από το Βυζ. στιχοπλάκος)

στοίβα (η), ο σωρός χόρτου, σιτηρού, ξύλων κ.τ.τ. «έβαλα του χουρντάρ' στοίβα», ρ. στοιβάζου, μαζεύω σε μικρούς σωρούς: πολλοί τέτοιοι σωροί αποτελούν τη θημωνιά

στοιβανιά (η), ο σωρός των ξύλων για τη στάμπα κατά τον χειμώνα, από το στοίβα και το θημωνιά.

στ'χιώ, στήνω, παρ. έστ'να, αορ. έστ'σα

στόλος (ο), «τα στολίδια της γυναικός» (Αραβ.)

στουκανάρις (οι) ή σφίγκις «κλωνάρια κουφοξυλιάς που τους αδειάζουμε τις ψίχες» (Γ. Κοτζιούλας), χ'πάρια στα Γιάννινα

στουμάνου, στόμουνα, στόμουσα, χαλνώ την κόψη μαχαίριού ή άλλου κοφτερού όργανου. Απτό το στόμα, γιομίζω το στόμα του μαχαίριού κ.λ.π.

στουμάνου, στούμουνα, στόμουσα, χορταίνω, μπουχτίζω. Απτό το μεστώνω με αντιμετάθεση.

στουμπανίζου και στουμπανόου, κοπανίζω καφέ, στουμπάναγα, στουμπάν'σα. «Στουμπάει του χουρνό» στο Ζαγόρι σημαίνει για κάποιον ότι χορεύει καλά.

στουμπάρ' (το), στουμ'στάρ', στο Ζαγόρι μικρό ξύλινο έμβολο στο παιχνίδι χ' πάρ', που μπαίνει σε κούφιο από ψίχα κλαδί φρουξουλιά πετώντας νερό ή κάνοντας κάποιο κρότο, καθώς το τοποθετημένο στο στόμα του βύσμα πιέζεται και βγαίνει με δύναμη από το φροξυλένιο σωλήνα.

στ'πώνου, 1) στεγνώνω τη μελάνη γραφής με στυπόχαρτο,

ονο. στύπουμα, 2) σ'πώνου φράσσω την τρύπα βαρελιού ή άλλου δοχείου ή βρύσης για να μην τρέχει το περιεχόμενο υγρό ουσ. στούπουμα:

α) το βύσμα με το οποίο φράσσουν το βαένι, στάμνα κ.λ.

β) η πράξη του στυπώνουν Βυζ. στούπος

στουρίδα (η) θυρίδα κτιστή στον τοίχο, όπου αποθέτουν τα χειρολάμπες, το καντήλι κ.τ.τ.

στραβολέκατος (ο) «μήλα. Μον να μου δώσεις ένα στρεβλό το σώμα» (Αραβ.)

στραβουτσάγ'λous (ο), αυτός που έχει στραβό το στόμα

από το τσαγούλι (σαγόνι) στράγγα (η), η σταγόνα

στραγγ'λίζου, εξαρθρώνεται η λάμια. Σειόνταν ο τόπος στραμπουλιζώ, παρσι. στραπατό το περπάτημα και κουνιόνταν γαλ'ζα, αορ. στραγγάλ'σα, βλ. κατά δέντρα από το φύσημα της λάμιας. Μόλις ακούει το χαλασμό το

πασιλόπουλο γίνεται άφαντο από το φόβο του. Φτάνει η λάμια στη χανικιών, μακαρονιών κ.τ.τ., στραγγίζου

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

στράτα (η), 1) ο δημόσιος δρόμος στη γλώσσα των χωριών, σε αντίθεση προς τα μονοπάτια και «τις στινούρις», 2) μεταβάση και η επιστροφή από τους στρατίς ξύλα κομβά'σις», 3) «Στράτα σου καλή» προς οδό πορούντες: από το ρωμ. strada

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΧΡΥΣΑ ΜΗΛΑ

Καταγραφή ΒΥΡΩΝΑ ΒΑΡΖΩΚΑ

— Μια φορά μ' έκανε η μάνα μου, της απαντάει το βασιλόπουλο. Γιατί ήξερε, πως αν την χτυπούσε και δεύτερη θα γέρευε η λάμια.

Γυρίζει η λάμια βογγώντας να πάει στη φωλιά της. Την παίρνει κι αυτός από κοντά και το αίμα-αίμα και την πάει, ώσπου την είδε που μπήκε σε μια σπηλιά. Γυρίζει στο παλάτι να κοιμηθή. Το πρωί ξαναρωτάει ο βασιλιάς, αν ήρθε η λάμια.

— Ήρθε και την πλήγωσα. Ελάτε, λέει στ'αδέρφια του, να πάμε τη σκοτώσωμε.

Ξεκινάν και πάνουν στη σπηλιά της λάμιας. Ήταν μια βαθιά τρύπα κι από μέσα έβγαине καπνός. Η λάμια είχε ανάψει φωτιά και κάθονταν και πυρόνονταν. Παίρνει το σιδερένιο τόπι και το ρίχνει μέσα στη φωτιά. Πετιόνται σιάχτες και κάρβουνα και σκαντζιλήθρες απάνω στη λάμια. Πηδάει κι αυτός μέσα, αρπάζει το τόπι και δίνει μια της λάμιας, που ήταν ζαλισμένη από τις σιάχτες.

— Δόσμου κι ακόμα μία λέει η λάμια.

— Μια φορά μ' έκανε η μάνα μου, της απαντάει αυτός.

Μαζεύτηκε η λάμια σε μιαν άκρα και ψόφησε.

Η σπηλιά της λάμιας είχε κι άλλον τόπο πολύ μέσα. Προχωράει προχωράει το βασιλόπουλο, βρίσκει μια πόρτα. Ανοίγει, ήταν μια κοπέλλα πολύ όμορφη. Την είχε η λάμια κλεισμένη.

— Ουι, τι θέλει εδώ μέσα; Φεύγα γρήγορα, γιατί θα σε φάει η λάμια! φωνάζει η κοπέλλα.

— Έλα δω. Τη σκοτώσα τη λάμια.

— Να πάρω το νυφικό μου, που μου τόχει η λάμια σ'ένα αχότσιοφλο, λέει η κοπέλλα.

— Φέρτ'το δω, της λέει και της το παίρνει και το βάσει στην τσέπη του.

— Έχει κι άλλη κοπέλλα κλεισμένη η λάμια.

— Πάμε να τη βρούμε.

Προχωράν παρακάτω, βρίσκουν άλλη μια πόρτα. Την ανοίγουν, ήταν μια κοπέλλα μέση από μια όμορφη.

— Ουι, τι γυρεύετε εδώ; Γρηγοράστε, θα σας φάει η λάμια, κάνει η κοπέλλα.

— Έλα μέτ'εμάς. Τη σκοτώσα εγώ τη λάμια, της λέει αυτός.

— Για, να πάρω το νυφικό μου, που μου τόχει η λάμια σ'ένα αχότσιοφλο!

— Δόσμου το εμένα της λέει και της το παίρνει κι αυτήν και

το βάνει στην τσέπη του.

— Έχει κι άλλη κοπέλλα κλεισμένη η λάμια.

— Πάμε να τη βρούμε κι αυτή. Περιπατάν-περιπατάν, βρίσκουν μια τρίτη πόρτα. Ανοίγουν, ήταν μια κοπέλλα ακόμα όμορφότερη απ' όλες.

— Τι ζητάτε δω. Φευγάτε γρήγορα, να μη σας φάει η λάμια, λέει η κοπέλλα.

— Έλα δω. Τη σκοτώσα εγώ τη λάμια, της απαντάει το βασιλόπουλο.

— Μια στιγμή, να πάρω το νυφικό μου, που μου τόχει η λάμια σ' ένα λεφτοκαρότσιοφλο!

— Φέρτ'το δω κι αυτό.

Και της το παίρνει και το βάνει κι αυτό στην τσέπη του μαζί με τ' άλλα.

— Πάμε, τώρα, να βρούμε απάνω, τους λέει το βασιλόπουλο.

Έφτασαν στην τρύπα, εκεί που ήταν σκοτωμένη η λάμια, και φωνάζει στ' αδέρφια του να του ρίξουν την τριχιά. Του ρίχνουν την τριχιά, δένει την πρώτη κοπέλλα και φωνάζει:

— Αυτή είναι του πρώτου!

Ανεβαίνει η πρώτη του ξαναρίχνει την τριχιά, δένει τη δεύτερη και φωνάζει:

— Αυτή είναι του δεύτερου!!

Βγαίνει πάνω και τη δεύτερη και του ρίχνουν πάλι την τριχιά.

— Έλα να σε δέσω, λέει στην τρίτη.

— Όχι να βγής εσύ πρώτα, κι ύστερα δένομαι και γω, γιατί άμα με δουν εμένα θα σ' αφήσουν μέσα.

— Εσύ θα βγής πρώτα, της φωνάζει. Τη δένει και αυτή και φωνάζει:

— Αυτή είναι δικιά μου!!

Αφού έβγαλε και την τρίτη, όξω φωνάζει να του πετάξουν την τριχιά να βγη κι αυτός.

Που, όμως τ'αδέρφια του να του ρίξουν την τριχιά. Πήραν τις κοπέλλες και έφυγαν. Φωνάζει, φωνάζει αυτός από μέσα. Τιποτά.

Βαρέθηκε να φωνάζει και γυρίζει να βρη καμιά άλλη τρύπα να βγη. Πάει-πάει, όλο και παραμέσα στη σπηλιά, όλο και πιο βαθιά. Αφού περπάτησε κάμποσο βρίσκει μια γρύ.

— Καλημέρα, βάβω, την καλημερίζει.

— Καλημέρα σου, παιδί μου.

— Πως θα βγω απάνω, βάβω τη ρωτάει.

— Χμ, πως να βγης απο δω μέσα που μπήκες. Για κοίτα εκεί πάνω. Είναι δυο πρόβατα. Το ένα άσπρο και τ' άλλο λάιο. Αν πιάσεις

το άσπρο, θα βγης απάνω. Αν πιάσεις το λάιο, θα πας ακόμα παρακάτω, θα πας στον Κάτω Κόσμο!

Τρέχει το βασιλόπουλο, κυνηγάει τα πρόβατα, πιάνει το λάιο. Και πάει ακόμα παρακάτω. Έφτασε στον Κάτω Κόσμο.

Εκεί ήταν μια βρύση κι ήταν πολύς κόσμος μαζεμένος, πόνλαι-γαν. Ζυγώνει και ρωτάει για γριά: — Γιατί κλαίν, γιαγιά;

— Ουι, παλληκάρι μου. Εμείς εδώ μονάχα αυτή τη βρύση, που πέρνουμε νερό όλη η πόλη κι αυτή την έχει μια λάμια. Και κάθε τόσο της φέρνουμε κι από μια κοπέλλα και μας αφήνει και πέρνουμε νερό. Σήμερα είναι η αράδα της θυγατέρας του βασιλιά. Να, τη φέρνουν κιάλας.

Γυρίζει και βλέπει κόσμο πολύ, πόρχονταν. Μπροστά ήταν βασιλιάς κι η βασίλισσα και στη μέση είχαν την κοπέλλα τους. Έβλαιγαν κι έσκουζαν και τραβούσαν τα μαλλιά τους, που θάπαιρνε την κοπέλλα η λάμια. Όλοι φορούσαν μαύρα. Ζύγωσαν κοντά στη βρύση, φίλησαν τη κοπέλλα και με κλάματα και σκούσματα την άφησαν κι έφυγαν. Έφκε σιγά-σιγά κι ο κόσμος κι απόμεινε μοναχά το βασιλόπουλο. Πάει κι αυτό κον

— Μια φορά μ' έκανε η μάνα μου, της απαντάει.

Γέρνει η λάμα και ψοφεί. Γυρίζει αυτός στη βασιλοπούλα και της λέει:

— Πάει η λάμα, γλυτώσαμεν. Άιντε να πάμε στο σπίτι σου.

Χαρούμενοι κι οι δυο παίζουν το δρόμο και πάνουν στο παλάτι. Εκεί τάχαν βαμμένα όλα μαύρα κι κάθονταν κι έκλεγαν. Ανεβαίνει τρεχάτη η βασιλοπούλα και πίνει και πέφτει στην αγκαλιά της μάνας της και του πατέρα της. Αυτοί στην αρχή τάχσαν. Ύστερα όμως φιλά, αγκαλιές, κλάμματα από τη χαρά τους.

— Καλά, και πως γλύτωσε; τη ρωτάνε.

— Με γλύτωσε ένας ξένος. Είναι κάτω, τους απαντάει.

Κατεβαίνουν όλοι κάτω, να τον ιδούν και να τον ευχαριστήσουν.

— Τι θες να του κάνω, του λέει ο βασιλιάς, για το καλό που μόκαμε; Νάσέ κάνω γαμπρό μου και να σου δώσω και το μισό βασίλειο!

— Ευχαριστώ, τους απαντάει δεν θέλω τίποτε από αυτά. Μια χάρη μόνο θέλω να μου κάνετε. Να με βοηθήσετε να βγω στον Απάνω Κόσμο.

— Μετά χαράς, του λέει ο βασιλιάς. Να φωνάξωμε αυτούς, που ξέρουν το δρόμο.

Στέλνει και φωνάζει πρώτα ο γερο-Λιόντα. Έρχεται ο γερο-Λιόντας

— Μπορείς να βγης στον Απάνω-Κόσμο μαζί μ' αυτόν εδώ; τον ρωτάει.

— Μπορώ, απαντάει ο γερο-Λιόντας.

— Τι τρώς και τι πίνεις;

— Κρέας από το κρέας του τρώω και αίμα από το αίμα του πίνω.

— Ά' σύρε, δεν κάνεις εσύ για τ'εμάς.

Στέλνει ύστερα και φωνάζει τη κυρά-Ζαχάρα την αρκούδα. Έρχεται η κυρά-Ζαχάρα.

— Μπορείς να βγης στον Απάνω Κόσμο μαζί με τούτον εδώ; τη ρωτάει κι αυτή.

— Μπορώ, λέει η κυρά-Ζαχάρα.

— Τι τρώς και τις πίνεις;

— Κρέας από το κρέας του τρώω και αίμα από το αίμα του πίνω.

— Σύρε και συ. Δεν κάνει για τ'εμάς. Διώχνει και τη κυρά-Ζαχάρα.

Στέλνει και φωνάζει τρίτον τον κυρ-Κόρακα. Έρχεται κι ο κυρ-Κόρακας.

— Μπορείς να βγης με τούτον εδώ αντίμα στον Απάνω Κόσμο; τον ρωτάει ο βασιλιάς κι αυτόν.

— Μπορώ, απαντάει ο γερο-Κόρακας.

— Τι τρώς και τι πίνεις;

— Κρέας τρώω και κρασί πίνω.

— Καλά, λέει ο βασιλιάς. Πά' τοιμαστής και νάρθης να φύγετε. Τοιμάστης ο γερο-Κόρακας, πήρε και τα κορακόπουλα από κοντά του κι ήρθε στο παλάτι.

Έφεραν το κρέας και το κρασί στ' ασκή, χαιρέτησε το βασιλόπουλο το βασιλιά και όλους τους άλλους. Τον παίρνει ο Κόρακας απάνω στις φτερούγες, έβαλαν και το κρέας και το κρασί και πέταξαν για τον Απάνω Κόσμο. Στον δρόμο γυρίζει ο γερο-Κόρακας και λέει στο βασιλόπουλο:

— Άμα θα λέω κρι, θα μου δίνεις κρέας κι άμα λέω κρι, θα μου δίνεις κρασί.

Πέταξαν κάμποσο, Κρά! κάνει ο γερο-Κόρακας. Κόβει κρέας το βασιλόπουλο και το δίνει στο γερο-Κόρακα. Τρώγει εκείνος και δίνει και στα κορακόπουλα. Κρί, εκάνει ο γερο-Κόρακας, του δίνει κρασί το βασιλόπουλο. Κι' έτσι έφτασαν κοντά στον Απάνω Κόσμο και σώθηκε το κρέας. Σε λίγο φωνάζει πάλι ο γερο-Κόρακας, κριά. Τούτος δεν τούδωσε τίποτα. Ματαφωνάει ο γερο-Κόρακας, Κρά, κριά! Πιάνει και το βασιλόπουλο και κόβει ένα κομμάτι κρέας από την άντζα του και το δίνει στο γερο-Κόρακα. Τρώει εκείνος και δίνει και στα παιδιά του. Κι' έτσι βγήκαν στον Απάνω Κόσμο.

Τον κατεβάζει από τα φτερά του ο γερο-Κόρακας και τον βλέπει που κούτσιανε.

— Τι έπαθες; τον ρωτάει.

— Να, είχε σωθή το κρέας και δεν είχα τι να σου δώσω κι έκοψα ένα κομμάτι από την άντζα μου και σου τόδωκα και τόφαγες.

— Γλήγορα ξεράστε το, το λέει στα κορακόπουλα ο γερο-Κόρακας. Το ξερνούν τα κορακόπουλα ξερνάει κι αυτός εκείνο πόφαγε, το ζυμώνουν και το κολλάν στην άντζα του βασιλόπουλου κι έθρεψε το κρέας πάλι. Χαιρέτηθηκαν κι έφυγε ο γερο-Κόρακας με τα κορακόπουλα.

Το βασιλόπουλο πήρε το δρόμο και περπάτησε. Περπάτησε ως πούβρε έναν τζιουμπάνο.

— Καλημέρα.

— Καλημέρα. Χαιρετήθηκαν.

— Τι νέα από την πόλη; ρωτάει το βασιλόπουλο.

— Τι νέα, απαντάει ο τζιουμπάνος. Να, ο βασιλιάς παντρεύει το μεγάλο το γιού του και η νύφη θέλει νυφικό, που να χωράει σ' ένα αυγότσιοφλο και δεν μπορεί κανένας ράφτης να το φτιάξω και τους σκοτώνει ο βασιλιάς.

— Καλά, λέει το βασιλόπουλο. Μου δίνεις τα ρούχα σου να σου δώσω τα δικά μου;

— Αχά, λέει ο τζιουμπάνος.

Αλλάζουν τα ρούχα τους, ντυέται τζιουμπάνος το βασιλόπουλο και κινάει για την πόλη.

Σαν έφτασε άρχισε να φέρνει γύρα και να φωνάζει:

— Ράφτης καλός! Ράφτης καλός!

Ακούνε οι δούλοι και παν και λεν του βασιλιά. Στέλνει ο βασιλιάς και τον φωνάζει.

— Είσαι καλός ράφτης; τον ρωτάει.

— Είμαι, απαντάει αυτός.

— Μπορείς να ράψης ένα νυφικό φουστάνι που να χωράει μέσα σε ένα αυγότσιοφλο;

— Μπορώ.

— Και τι παζάρι θέλεις;

— Ένα σακί κάστανα κι ένα βαένι κρασί.

— Έν τάξει, λέει ο βασιλιάς. Μοναχά κοίταξε καλά, αν δεν το φτιάξω θα σου πάρω το κεφάλι.

— Σύμφωνα, λέει το βασιλόπουλο. Το Σάββατο θα είναι έτοιμο.

Διατάζει ο βασιλιά τους δούλους και του δίνουν ένα δωμάτιο να κάτση και του πάνε και το σακί με τα κάστανα. Κλείδωσε την πόρτα αυτός κι άρχισε να ψένη κάστανα και να πίνει και κρασί. Πήγαιναν οι δούλοι και κοίταζαν από την κλειδωνότρυπα και πήγαιναν κι έλεγαν του βασιλιά.

— Αυτός, βασιλιά μου, δεν κάνει τίποτε. Κάθεται τρώει κάστανα και πίνει και κρασί και κοιμάται.

— Καλά, έλεγε ο βασιλιάς, αυτός θα φάη το κεφάλι του, αν δεν το φτιάξω ως το Σάββατο.

Πέρασε κι η Παρασκευή κι ήρθε και το Σάββατο.

Πρωί-πρωί αυτός βγάζει το αυγότσιοφλο απο την τσέπη του, το ανοίγει, παίρνει το νυφικό και το κρέμασε στον τοίχο. Σε λίγο πάει ο βασιλιάς.

— Τόφακας; τον ρωτάει.

— Για το, του απαντάει το βασιλόπουλο. Και το ξεκρεμάει και το μαζεύει μέσα στο αυγότσιοφλο. Το παίρνει ο βασιλιάς και το πάει στη νύφη κι έγινε ο γάμος.

Την άλλη μέρα, τη Δευτέρα, τον φωνάζει πάλι ο βασιλιάς και του λέει:

— Την άλλη Κυριακή θα παντρεύω το άλλο μου το γιού και η νύφη θέλει νυφικό, που να χωράει μέσα σ' ένα καχτότσιοφλο. Μπορείς να το φτιάξεις;

— Μπορώ.

— Τι παζάρι θέλεις;

— Το ίδιο παζάρι. Ένα σακί κάστανα κι ένα βαένι κρασί και το Σάββατο νάρθετε να το πάρετε.

— Έν τάξει, αλλ' αν δεν το φτιάξω θα σου κόψω το κεφάλι.

— Να μου το κόψης.

Τον βάνουν πάλι στο ίδιο το δωμάτιο, του πάνε και τα κάστανα με το κρασί. Κλείεται αυτός μέσα και αρχίζει πάλι να ψένη κάστανα και να πίνει κρασί. Ματαπάν οι δούλοι και κοίταζαν από την κλειδωνότρυπα, να ιδούν τι κάνει και πάνταν και έλεγαν του βασιλιά.

— Αυτός, βασιλιά μου, δεν κάνει τίποτε. Τρώει και πίνει μοναχά.

— Έτσι λέγεται και για τ' άλλο το φουστάνι και τόφκιασε. Αφήστε να ιδούμε.

Έφτασε και το Σάββατο, βγάζει αυτός από την τσέπη του το καχτότσιοφλο, το ανοίγει και κρεμάει το νυφικό. Έρχεται ο βασιλιάς και το βλέπει κρεμασμένο. Το ξεκρεμάει ο ράφτης, το μαζεύει και το βάνει μέσα στο καχτότσιοφλο και το δίνει του βασιλιά. Το παίρνει ο βασιλιάς και το πάει στη νύφη να γίνη ο γάμος. Την Κυριακή γίνεται κι αυτός ο γάμος και την άλλη μέρα τον φωνάζει πάλι ο βασιλιάς:

— Τώρα θέλω να παντρεύω ένα από τους μεγάλους του παλατιού, αλλά η νύφη θέλει νυφικό που να χωράη μέσα σ' ένα λεπτοκαρότσιοφλο. Μπορείς να το φτιάξεις;

— Μπορώ.

— Και τι παζάρι ζητάς;

— Το ίδιο παζάρι, όπως και τις άλλες φορές.

Ματά πάλι στο ίδιο το δωμάτιο έψανε κάστανα κι έπινε κρασί ώσπου έφτασε και το Σάββατο. Πάει ο βασιλιάς, το βρίσκει κρεμασμένο, έτοιμο το νυφικό. Το ξεκρεμάει το βασιλόπουλο, μαζεύει μέσα στο λεπτοκαρότσιοφλο.

— Εν τάξει, λέει ο βασιλιάς. Δό' μου το.

— Να σου πω, βασιλιά μου. Δε στο δίνω και την κοπέλλα αυτή θα την πάρω εγώ γυναίκα μου.

— Πως, κάνει ο βασιλιάς παραξευμένο.

— Να, κι εγώ είμαι το τρίτο αδέρφια μου μέσα στην τριτάτη λάμας, όταν κατέβηκα και τη σκότασα και γλύτωσα τις τρεις κοπέλλες και τ' αδέρφια μου σου είπαν, πως χάθηκαν μέσα στη σπηλιά. Άν δε με γνωρίζεις, να και το γλέκι, που μας είχες και των τριών απ' όνα όμοιο.

Και ξεκουμπώνεται και δείχνει το γλέκι. Το γνωρίζει ο βασιλιάς. Κοιτάει ύστερα καλά και γνωρίζει το γιού του με τα ρούχα του τζιουμπάνου.

Τον αρπάζει και τον φιλά από τη χαρά του, που τον είχε πιασμένο και τον παίρνει και πάνει και τον ντύνει και του δίνει και την κοπέλλα, που ήταν η ομορφότερη και του λέει:

— Και τ' αδέρφια σου τι θέλεις να τα κάνω, που σόκαναν και σένει και μένα τέτοιο κακό;

— Τ' αδέρφια μου τίποτα θέλω να τα κάνης. Εγώ τα συχαρώ σ' όλη τα και συ.

— Τα συχαρώ κι ο βασιλιάς και κάνουν την άλλη μέρα, το γάμο, που έγινε καλύτερος απ' όλους και έζησαν αυτοί καλά κι εμείς πημένοι και μες ακόμα καλύτερα.

Τηλέφωνα στα χωριά μας

Άρχισαν τον Νοέμβριο και συνεχίζονται οι εργασίες τοποθέτησης νέων τηλεφωνικών παροχών σε χωριά μας. Ήδη τοποθετήθηκαν νέα τηλέφωνα στο Τσεπέλοβο και Καπέσοβο. Θα συνεχιστούν στο Βραδέτο, Κουκούλι, Κήπους, Νεγάδες, Φραγγάδες και Λεπτοκαρυά. Αυτά θα μουν στο κέντρο του ΟΤΕ στους Κήπους. Άλλο κέντρο θα γίνει στα Άνω Σουδενά για τα υπόλοιπα χωριά του Δυτικού Ζαγοριού.

Εκείνο που θέλουμε να τονίσουμε είναι ότι το Καπέσοβο, Βραδέτο, Κουκούλι, Φραγγάδες και Λεπτοκαρυά μέχρι τώρα είχαν μόνο ένα κοινοτικό τηλέφωνο. Άρρησε ο ΟΤΕ να ικανοποιήσει τις ανάγκες των κατοίκων των χωριών μας, αν λάβουμε υπόψη ότι ικανοποιήθηκαν αιτήσεις από το 1973 και δάθε.

Αυτή είναι η φροντίδα του Κράτους και των κρατικών φορέων για τα χωριά μας δυστυχώς.

Ζαγορίσιες εκδηλώσεις

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Ζαγορισίων στα πλαίσια μιας σειράς πολιτιστικών και πνευματικών εκδηλώσεων που θα γίνει κατά τους χειμερινούς μήνες στο πνευματικό του κέντρο (Σπίτι του Ζαγοριού) Χριστοβασιλή 8, διοργάνωσε το Σάββατο 7 Δεκεμβρίου συνάντηση Ζαγορίσιων γυναικών με σκοπό τη γνωριμία και τη σύμφιξη των σχέσεων μεταξύ τους καθώς και τον προβληματισμό του πάνω σε θέματα που απασχολούν το Ζαγόρι. Με την ευκαιρία δε των εορτών των Χριστουγέννων και του Νέου έτους, έγινε ομιλία από την εκπαιδευτικό κ. Ελένη Δούβλη με θέμα: Χριστούγεννα στο Ζαγόρι.

Απαγγέλθηκαν επίσης ποιήματα από το μέλος του Δ.Σ. κ. Ευτέρπη Σάρρου.

Στην επιτυχία την όμορφης αυτής εκδήλωσης βοήθησαν εκτός από τα μέλη του Δ.Σ. Ζαγορισίων οι κ.κ. Βέρα Πέτρου και Ευτέρπη Σάρρου και οι κυρίες των υπολοίπων με-

Νέα από τον τόπο μας

λών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Έργα στην κοινότητα Βρυσοχωριού

Δημοπρατήθηκαν στο Βρυσοχώρι Ιωαννίνων τα παρακάτω έργα:

α. Αποπεράτωση γέφυρας Αώου, προϋπολογισμού 15.000.000, με ανάδοχο τον κ. Κώστα Θεόδωρο.

β. Κατασκευή γέφυρας Σκαρβένας, προϋπολογισμού 10.000.000, με ανάδοχο τον κ. Παπακώστα Μιχαήλ.

Ο Μ.Ο.Σ. Βρυσοχωριού πληροφορεί τα μέλη του και τους απανταχού Βρυσοχωρίτες, πως ένα όνειρο τόσων ετών γίνεται πραγματικότητα.

Από το καλοκαίρι του 1992 θα υπάρχει πλήρη συγκοινωνιακή επικοινωνία με τα χωριά της Κόνιτσας, με την Ν. επαρχιακή οδό Γιάννενα-Βρυσοχώρι Παλιοσέλι-Κόνιτσα.

Το Δ.Σ. του Μ.Ο.Σ. Βρυσοχωριού

Ποιά δάση παραχωρούνται για εκμετάλλευση του 1992 σε συνεταιρισμούς της περιοχής Ζαγοριού

Από τη Διεύθυνση Δασών Ιωαννίνων ανακοινώνεται ότι με τις αποφάσεις της Νομαρχίας Ιωαννίνων, (αριθμ. 4186/18.12.1991 και 4448/18.12.1991, παραχωρήθηκε η εκμετάλλευση, για το έτος 1992, δημοσίων και κοινοτικών δασών της περιφέρειάς μας, κατά τμήματα και συστάδες, στους Αγροτικούς Δασικούς Συνεταιρισμούς ως ακολούθως:

1.— Στον Α.Δ.Σ. Σκαμνελίου: α) Από το δημόσιο δάσος Λαΐστας —Σκαμνελίου— Ηλιοχωριού, οι συστάδες 17α, 17β, 17γ, 15δ και 16στ.

2.— Στον Α.Δ.Σ. Τσεπέλοβου: α) Από το δημόσιο δάσος Λαΐστας —Σκαμνελίου— Ηλιοχωριού, οι συστάδες 14α, 14β, και 14δ.

3.— Στον Α.Δ.Σ. Ηλιοχωριού: α) Από το δημόσιο δάσος Λαΐστας —Σκαμνελίου— Ηλιοχωριού, οι συστάδες 15α, 15β και 16α. β) Από το κοινοτικό δάσος Ηλιοχωριού, οι συστάδες 1α, 2α και 16α.

4.— Στον Α.Δ.Σ. Λαΐστας: α) Από το δημόσιο δάσος Λαΐστας —Σκαμνελίου— Ηλιοχωριού, οι συστάδες 18β, 18δ και 15ε. β) Από το κοινοτικό δάσος Λαΐστας, οι συστάδες 5β, 6α, 7α και 7β.

5.— Στον Ε.Δ.Σ.Ε. Β' Λαΐστας: α) Από το δημόσιο δάσος Λαΐστας —Σκαμνελίου— Ηλιοχωριού, οι συστάδες 14γ και 18α. β) Από το κοινοτικό δάσος Λαΐστας, οι συστάδες 6β, 6γ και 5δ.

6.— Στον Α.Δ.Σ. Καπεσόβου-Βραδέτου: α) Από το δημόσιο δάσος Λαΐστας-Σκαμνελίου-Ηλιοχωριού, ή συστάδα 15γ. β) Από το κοινοτικό δάσος Κουκουλίου, ή συστάδα 1β.

7.— Στον Α.Δ.Σ. Φραγκάδων: α) Από το δημόσιο δάσος Λαΐστας-Σκαμνελίου-Ηλιοχωριού, ή συστάδα 14ε, β) Από το κοινοτικό δάσος Φραγκάδων, οι συστάδες 1β, 3β και 8γ.

8.— Στον Α.Δ.Σ. Λεπτοκαρυάς: α) Από το δημόσιο δάσος Λεπτοκαρυάς, η συστάδα 2γ, β) Από το κοινοτικό δάσος Λεπτοκαρυάς, οι συστάδες 5γ, 1α, 5δ και 5ε.

9.— Στον Α.Δ.Σ. Ιτέας Ζαγοριού: α) Η δεινροστομική λευκής Νήσου Ιωαννίνων (δημόσιο), β) Από το κοινοτικό δάσος Νεγάδων, η συστάδα 9γ και 100 κ.μ. Ξυλώδους όγκου από κοινοτικό Νεγάδων.

10.— Στον Α.Δ.Σ. Γρεβεντίου: α) Από το δημόσιο δάσος Χρυσοβίτσας-Γρεβεντίου- Πέτρας οι συστάδες 16α, 16β και 16δ.

11.— Στον Α.Δ.Σ. Φλαμπουραρίου: α) Από το δημόσιο δάσος Φλαμπουραρίου-Βοβούσας, οι συστάδες 1γ και 1δ. β) Από το κοινοτικό δάσος Φλαμπουραρίου, τα τμήματα 11 και 14 και τις συστάδες 15α

και 15γ.

12.— Στον Α.Δ.Σ. Βοβούσας: α) Από το δημόσιο δάσος Φλαμπουραρίου-Βοβούσας, η συστάδα 12α.

13.— Στον Α.Δ.Σ. Ανθρακίτη: α) Από τα κοινοτικά δάση: Ανθρακίτη, οι συστάδες 3α και 3β. Καλυντάς, το τμήμα 9.

14.— Στον Α.Δ.Σ. Βρυσοχωριού: α) Από το κοινοτικό δάσος Βρυσοχωριού, οι συστάδες 1α, 1β και 1γ.

15.— Στον Α.Δ.Σ. Διποτάμου: α) Από τα κοινοτικά δάση: Διλόφου, η συστάδα 3β. Καλυντάς, η συστάδα 6β.

16.— Στον Α.Δ.Σ. Καρυών Ζαγοριού: α) Από το κοινοτικό δάσος Διλόφου, η συστάδα 5β.

17.— Στον Α.Δ.Σ. Δόλιανης: α) Από το κοινοτικό δάσος Δόλιανης, το τμήμα 13 και η συστάδα 1γ.

18.— Στον Α.Δ.Σ. Καβαλλαρίου: α) Από το κοινοτικό δάσος Καβαλλαρίου, οι συστάδες 5α και 7α.

19.— Στον Α.Δ.Σ. Νεγάδων: α) Από το κοινοτικό δάσος Νεγάδων, οι συστάδες 4γ, 11α και 11β.

20.— Στον Α.Δ.Σ. Τριστενίου: α) Από το κοινοτικό δάσος Τριστενίου, οι συστάδες 3α και 7δ.

21.— Στον Α.Δ.Σ. Ελατοχωριού: α) Από το κοινοτικό δάσος Ελατοχωριού, οι συστάδες 2β, 11β και 8α.

Χαρτογράφηση του Εθνικού Δρυμού Βίκου

Την καταγραφή και χαρτογράφηση των δασικών οικοσυστημάτων της Πίνδου-Αώου-Βίκου-Βάλια-Κάλντα, κάνει το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σκοπός της εργασίας είναι να καταγραφούν οι ιδιαιτερότητες της περιοχής, οι υπάρχουσες συνθήκες ζωής του οικοσυστήματός με τα σπάνια είδη φυτών και ζώων, ενώ τέλος γίνεται έκκληση προφύλαξης της περιοχής από τον άνθρωπο, τονίζοντας ότι είναι ο κυριότερος εχθρός του περιβάλλοντος.

ΑΔΑΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Γιώργον Ρούντιον, Ξάνθη: Το θέμα στο οποίο αναφέρεστε, δεν αφορά την περιοχή Ζαγοριού και δεν μπορούμε να το δημοσιεύσουμε.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ

7.000

Βλαστός Κων/νος

5.000

Βασδέκη Ολυμπία
Μακρυγιάννη Ταρσίτσα
Μπούνα Βασιλική
Παυλίδης Χρ. Ιωάννης
Τσιάντη Ξανθήκη
Τσούγιας Βασίλειος
Τσούγιας Μάξιμος

4.000

Θάμος Π. Παναγιώτης
Κύρκος Κ. Νικόλαος
Σβώλος Σάββας

3.500

Φίλλης Γιάννης

3.000

Βούδας Θεόδωρος
Βούρβος Νικόλαος
Γκαράνης Γεώργιος
Ζηκόπουλος Αλέξανδρος
Μίκου Ιφιγένεια
Μπλάτσος Απόστολος
Παυλίδης Σταματία
Σβώλου Ασπασία
Σκλάβη Αναστασία
Σκλάβη Ευνομία
Σολωμός Αλ. Γεώργιος
Χαρισιάδης Ναπολέων

2.000

Αναγνωστάκης Γεώργιος
Βασδέκη-Σάρα Ευνομία
Βασδέκης Π. Κων/νος
Βασδέκης Φωκίων

Βαστέλη Θέμα
Βλαχόπουλος Θεμιστοκλής
Βρανούσης Λεάνδρος
Γκαράνης Μ. Αθανάσιος
Γκαράνης Δημήτριος
Δαλκαβούκη Β. Φιλομήλα
Δελγιάννης Φ. Δημοσθένης
Ευαγγέλου Ανδ. Γρηγόρης
Ζιντριλίδης Γεώργιος
Ζιτσαία Χρυσάνθη
Ζούγκου-Θεοδωρή Αμαλία
Θεμελή Γ. Ολυμπία
Κακαγιά-Κεφάλια Δανάη
Καραγιάννης Ηλίας
Καραντζάς Γεώργιος
Μανθόπουλος Χρ. Δημήτριος
Μπούτης Γεώργιος
Μπούνας Δημήτριος
Νιτσιάκος Βασίλειος
Παπαγεωργίου Σοφία
Παππάς Ι. Γεώργιος
Πορφύρης Κων/νος
Ρούκα-Κουρτζή Ελένη
Σακελλαρίου Μ. Δημήτριος
Σιάκαρης Ν. Κων/νος
Σουλτάνης Αθ. Βασίλειος
Τσεκούρα-Λαμπροπούλου Πόλυ
Τσεκούρας Αρ. Γεώργιος
Τσουτση Ευφροσύνη
Φάφας Δημήτριος
Χατζής Απ. Κων/νος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ο μοναδικός τρόπος φίλοι αναγνώστες για την απρόσκοπτη έκδοση του περιοδικού μας είναι η συνδρομή σας. Γι' αυτό μην ξεχνάτε να την στέλνετε έγκαιρα.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

ΔΩΡΕΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΣΚΟΠΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»:

— Η κ. Λιλή Κ. Παληού, στη μνήμη του συζύγου της Κων/νου Παληού, δρχ. 10.000.

— Η κ. Έλλη Οικονόμου, στη μνήμη της Ευδοκίας Δ. Μανδαλά, δρχ. 5.000.

— Η κ. Ρωξάνη Λαμπρίδου-Οικονόμου, στη μνήμη της Ευδοκίας Μανδαλά, δρχ. 5.000.

— Ο κ. Κλέαρχος Πελλένης, στη μνήμη της Αγγελικής Κ. Φίλη από την Ελάτη, δρχ. 2.000.

— Η κ. Μαρία Π. Πετρέλη, στη μνήμη του πατέρα της Φωκίωνα Φανίκα, δρχ. 3.000.

Η ΙΛΕΖ ευχαριστεί

ΔΩΡΕΑΙΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΠΑΠΙΓΚΟ: Εις μνήμην του πολυαγαπημένου μας συζύγου ΠΥΡΡΟΥ ΓΡΗΓ. ΣΤΑΡΑ, αντί μνημοσύνου η σύζυγός του Μαγδαληνή προσέφερε το χρηματικό ποσόν των εκατό χιλιάδων (100.000) δραχμών για τις ανάγκες του Νεκροταφείου Μικρού Παπίγκου.

ΗΛΙΟΧΩΡΙ: Στη μνήμη της Αγγελικής Αθανασίου Τσολάκη το γένος Χαρχούσου απ' το Ηλιοχώρι που πέθανε στα Φάρσαλα στις 24-12-91, οι ξάδελφοί της Χρυσούλα Ηλία Παπαζήση και Μαριγούλα και Νικόλαος Μιχ. Ναστώκα, αντί στεφάνου κατέθεσαν στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Ηλιοχωρίου, δρχ. 10.000 (δέκα χιλιάδες).

ΒΙΤΣΑ: Η κ. Όλγα Πίκου πρόσφερε στον Ιερό Ναό Παμεγίστων Ταξιαρχών Ενορίας Άνω Βίτσας το ποσόν των 20.000 δραχμών εις μνήμην του συζύγου της Δημοσθένους Πίκου και των γονέων του Χριστοδούλου και Ευανθίας. Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο την ευχαριστεί.

ΣΚΑΜΝΕΛΙ: Η κ. Ευθαλία Ν. Πίπτα πρόσφερε για την Παναγία Σκαμνελίου 10.000 στη μνήμη Πέτρου Τσέτη.

— Ο κ. Στυλιανός Ν. Πίπτας πρόσφερε για την εκκλησία Αγ. Αποστόλων 10.000 στη μνήμη Πέτρου Τσέτη.

— Ο Μιλτιάδης Τσέτης πρόσφερε για την εκκλησία της Αγ. Παρασκευής 20.000 στη μνήμη του πατέρα του Πέτρου Τσέτη.

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο Σκαμνελίου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΔΩΡΕΕΣ

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ:

— Στην φλογερή Βρυσοχωρίτισσα Βασιλική Κολιού και τον γαμπρό της Πετράκο Αντώνιο που διαμένουν στα Τρίκαλα Ημαθίας, ο Μ.Ο.Σ. και οι κάτοικοι του χωριού για την οικονομική ενίσχυση των 10.000 δρχ. που πρόσφεραν στο Σύλλογο ευχαριστούν θερμά και εύχονται γρήγορα καλή πατρίδα.

— Ο Μ.Ο.Σ. Βρυσοχωρίου και οι κάτοικοι του χωριού ευχαριστούν θερμά τον φλογερό υποστηρικτή του Βρυσοχωρίου κ. Στατηρά Δημήτριο, Διευθυντή Ινστιτούτου Αγγλικών, Κ. Πλατεία Γιάννενα, για την οικονομική ενίσχυση των 10.000 δρχ. που πρόσφερε στο Σύλλογο.

— Ο Μ.Ο.Σ. Βρυσοχωρίου ευχαριστεί θερμά τον καθηγητή Σωματικής Αγωγής κ. Παππά Ηλία, Λαμπρίδου 24, Γιάννενα για την διευκόλυνση που παρέσχε στο Σύλλογο, παραχωρώντας την αίθουσα του Γυμναστηρίου του για την εκπαίδευση των νέων του χωριού σε δημοτικούς χορούς και του εύχεται κάθε ατομική και οικογενειακή ευτυχία, Καλές Γιορτές και Ευτυχές το Νέο Έτος.

— Ο Μ.Ο.Σ. Βρυσοχωρίου και οι κάτοικοι του χωριού ευχαριστούν θερμά τον εκ Τσεπελόβου και γαμπρό στο Βρυσοχώρι καθηγητή Σωματικής Αγωγής κ. Βούρβο Θωμά για τον ζήλο και προθυμία που έδειξε να αναλάβει και να εκπαιδεύσει το χορευτικό τμήμα του Συλλόγου. Τον ευχόμαστε κάθε ατομική και οικογενειακή ευτυχία, Καλές Γιορτές και Ευτυχές το Νέο Έτος.

Το Δ.Σ. του Μ.Ο.Σ. Βρυσοχωρίου

Προσφορές
για το Ηρώο της
Ζαγορίστας γυναικας

- Ο κ. Αναστάσιος Τηλ. Τσελίδης, στη μνήμη των γονέων του Τηλέμαχου και Βασιλικής δρχ. 20.000.
- Η κ. Εριέτα-Σουρανάκη-Λιόγκα, δρχ. 5.000.
- Ο κ. Φίλιππος Β. Βαταβάλης, στη μνήμη των Κ. Σετλή, Νατ. Βασδέκη, Λεων. Βασδέκη, Όλγας Παπαχρήστου και Ελένης Ρούντα, δρχ. 5.000.
- Ο κ. Σωτήρης Καψάλης, στη μνήμη της κόρης του Ελενίτσας για τη συμπλήρωση πέντε χρόνων από τον χαμό της δρχ. 4.000.

Η ΙΛΕΖ ευχαριστεί θερμά.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

66.000

Ριζάριος Εκκλ. Σχολή (44 Κοινοτήτων Ζαγορίου)

4.500

Βασδέκη Βαρβάρα

3.000

Βέλλη-Σωτήρηκου Πελαγία
Μαργαριτοπούλου Χαρίκλεια
Μαρκουλίδης Κων/νος
Νουτσόπουλος Γεώργιος
Πελλένης Κλέαρχος

2.000

Λαμπρίδου-Οικονόμου Ρωξάνη

1.500

Αντωνοπούλου Ελένη
Βέλλη Δ. Βεατρίκη
Γέτης Ν. Ιωάννης
Γκόγκος Δημοσθένης (Ιερέας)
Διαμαντή-Καλαντζή Μαρίκα
Καπέλος Θεοχάρης
Κολέτσου Αλίκη
Κρεμμύδας Μάνθος
Ματσόπουλος Κων/νος
Ντιναλέξης Αλ. Βασίλης
Ντιναλέξης Β. Δημήτριος
Ντιναλέξης Αλ. Ευριπίδης
Οικονομίδης Κων/νος
Οικονομίδης Μιχαήλ
Οικονομίδης Σπύρος
Παπαγιώτης Παναγιώτης
Παπαζήσης Ε. Ηλίας
Παπαχρήστου Κων/νος
Περιστέρης Β. Ιωάννης
Πετρέλη Π. Μαρία
Ταπεινόπουλος Γεώργιος
Χαρίτος Ιωάννης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ευχαριστούμε τον Επίτιμο Πρόεδρο του Συλλόγου «Η Λάϊστα» κ. Ιωάννη Βαριζόπουλο για την επιστολή του από τον μήνα Ιούνιο μέχρι το Δεκέμβριο 1991 για την αποπεράτωση της εκκλησίας μας του Αγίου Ευσταθίου στο χωριό μας Λάϊστα. Επίσης για την μεγάλη προσφορά του πέρυσι και φέτος, ήτοι 200.000 δρχ. για τον Άγιο Ευστάθιο και 500.000 δρχ. για τον Άγιο Χαράλαμπο. Τέλος για τη προσφορά του το 1992 από 100.000 δρχ. για την επίπλωση της εκκλησίας μας. Επίσης τον κ. Χρήστο Ευθυμίο για την προσφορά του από 90.000 δρχ. Ευχαριστούμε ακόμα για την μεγάλη οικονομική ενίσχυση, για την ανέγερση της εκκλησίας μας του Αγίου Ευσταθίου, τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιο, τους Αρχιμανδρίτες Αγ. Θάγγελο Παράλτζον και Συμεών Χιτζή από τις Πάδες Κονίτσας, τον κ. Θεόδωρο Κύρον από τη Λάϊστα, την κ. Φωτεινή Γερολάμη απ' τη Γιάννενα, την κ. Ελένη Ράπτου, το δωρητή του οικοπέδου κ. Νικόλαο Ζαχάρη, αντι συνταγματάρχη ε.α., τη αδερφή Διδώ-Νίτσα Τσεφταρίδου και Δέσποινα Τράγκα ή Τζίμα, τον κ. Αλέκο Νάνο από τις Σάπες Κομοτηνής και τέλος όσους συνέβαλαν στη δημιουργία του θαρρέστου τούτου έργου. Με πατριωτική αγάπη
Ιωάννης Τζίμας